

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2012-2014

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Katarína Lopašková

Násilie v rodine a jeho právna úprava na Slovensku

Praha 2014

Vedúci diplomovej práce:

Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies

2012-2014

DIPLOMA THESIS

Katarína Lopašková

Family violence and its legislation in Slovakia

Prague 2014

The Master Thesis Work Supervisor:

Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

Čestné prehlásenie

Čestne vyhlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne, s použitím odbornej literatúry a literárnych prameňov. Použitú literatúru a pramene v práci citujem a uvádzam v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 28. 02. 2014

Meno autorky.....

Podakovanie

Chcela by som sa poďakovať vedúcemu diplomovej práce Doc. JUDr. Jozefovi Kudlovi, PhD. , za jeho odborné vedenie a cenné rady pri vypracovaní tejto práce.

Anotácia

Diplomová práca pojednáva o sociálno-patologickom jave, ktorým je domáce násilie. Teoretická časť diplomovej práce je zameraná na všetky formy násilia. Samostatná kapitola je venovaná príčinám, znakom, následkom a samotnému riešeniu problematiky domáceho násilia. V teoretickej časti je detailne opísané násilie páchané na ženách, deťoch, mužoch, starých ľuďoch a ľuďoch s ťažkým zdravotným postihnutím v domácom prostredí. Časť práce pojednáva o intervencii odborníkov a zariadeniach, kde sa realizuje pomoc a poradenstvo osobám, ktoré prežili domáce násilie. V empirickej časti diplomovej práce je uskutočnený kvalitatívny výskum venovaný ženám, ktoré sa stali obeťami domáceho násilia a vyhľadali zariadenia poskytujúce pomoc týraným ženám.

Kľúčové slová

Intervencia, násilie, obeť, páchatel', rodina, sociálna pomoc, trestný zákon.

Annotation

The diploma's thesis deals with the socio-pathological phenomenon, which is domestic violence. The theoretical part of the thesis focuses on all forms of violence. A separate chapter is devoted to the causes, character, and consequences alone tackling domestic violence. The theoretical part is described in detail violence against women, children, men, the elderly and people with severe disabilities at home. Part of the diploma's thesis deals with the intervention of professionals and facilities where there is a support and counseling survivors of domestic violence. In the empirical part of the thesis is a qualitative survey was given to women who are victims of domestic violence and sought facilities that assist abused women.

Keywords

Criminal code, Family, intervention, social assistance, violence, victim, wrongdoer,

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČASŤ.....	9
1. DRUHY NÁSILIA.....	9
1.1 Psychické násilie.....	10
1.2 Fyzické násilie.....	11
1.3 Sexuálne a rodové násilie.....	11
1.4 Zastráňovanie, vyhrážanie a nátlak.....	12
1.5 Popieranie a obviňovanie.....	12
1.6 Využívanie mužských privilégií.....	13
1.7 Ekonomické násilie.....	13
1.8 Stalking.....	14
2.0 DOMÁCE A RODINNÉ NÁSILIE.....	15
2.1 Príčiny domáceho násilia.....	16
2.2 Znaky domáceho násilia.....	17
2.3 Cyklus domáceho násilia.....	17
2.4 Následky domáceho násilia.....	18
2.5 Riešenie domáceho násilia.....	19
3. OBETE A PÁCHATELIA DOMÁCEHO NÁSILIA.....	21
3.1 Násilie páchané na ženách.....	21
3.1.1 Obchod so ženami.....	24
3.1.2 Nútené manželstvo.....	25
3.1.3 Mrzačenie ženských pohlavných orgánov.....	26
3.2 Týranie, zneužívanie a zanedbávanie detí.....	26
3.2.1 Šikanovanie.....	29
3.3 Muži ako obeť násilia.....	30
3.4 Násilie medzi súrodencami.....	31
3.5 Násilie detí voči rodičom.....	31
3.6 Násilie voči starým ľuďom v rodinnom prostredí.....	32
4. SOCIÁLNA, LEKÁRSKA A PRÁVNA INTERVENCIA.....	34
4.1 Sociálne poradenstvo poskytované rodine.....	34
4.2 Zariadenie núdzového bývania.....	35
4.3 Interpersonálna spolupráca v prípadoch domáceho násilia.....	35
4.4 Krízová intervencia.....	36
4.5 Úloha lekára v kontexte domáceho násilia.....	37

4.6 Polícia a domáce násilie.....	38
4.6.1 Vykázanie.....	38
4.6.2 Viktimizácia.....	39
4.7 Trestnoprávne možnosti riešenia domáceho násilia	39
4.8 Prevencia domáceho násilia.....	40
4.9 Neštátne neziskové organizácie.....	41
5. PRÁVNA ÚPRAVA PROBLEMATIKA DOMÁCEHO NÁSILIA.....	43
5.1 Trestný zákon.....	45
5.2 Trestný poriadok.....	46
5.3 Zákon o priestupkoch.....	47
5.4 Občiansky zákonník.....	47
5.5 Zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi.....	48
5.6 Nová legislatíva na pomoc obetiam domáceho násilia.....	48
5.7 Medzinárodnoprávna úprava.....	51
PRAKTICKÁ ČASŤ.....	52
6. VÝSKUM O NÁSILÍ PÁCHANOM NA ŽENÁCH.....	52
6.1 Cieľ výskum, hypotézy a metódy.....	52
6.2 Vzorka výskum.....	53
6.3 Prostredie a realizácia výskumu.....	54
6.4 Použité metódy a spôsob zberu dát.....	55
6.5 Interpretácia a vyhodnotenie výsledkov výskumu.....	56
6.6 Komplexné zhodnotenie výsledkov výskumu a návrhy opatrené pre prax	79
ZÁVER.....	82
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	84
ZOZNAM SKRATIEK.....	87
ZOZNAM OBRÁZKOV GRAFOV A TABULIEK.....	88
ZOZNAM PRÍLOH.....	89

ÚVOD

Domáce násilie je závažným problémom, ktorý sa vyskytuje vo všetkých vrstvách spoločnosti. Neovplyvňujú ho vyspelosť krajiny, vzdelanosť populácie a ani výška príjmov. Je to násilie páchané v rodine, teda násilie medzi partnermi, násilie rodičov na deťoch, násilie medzi súrodencami i zneužívanie a zanedbávanie starých ľudí, resp. zdravotne postihnutých ostatnými členmi rodiny. Takmer 90 % prípadov domáceho násillia tvorí násilie páchané na ženách. Latentný rozmer domáceho násillia je 5- až 10-násobne väčší ako reálny registrovaný stav.

V spoločnosti sa často vyskytujú mylné názory o domácom násillí. Objavujú sa tvrdenia, že prejavom domáceho násillia je len fyzické násilie alebo, že nefyzické prejavy násillia sú ľahšie a menej bolestivé. Neexistuje žiadna ľahšia alebo ťažšia forma násillia. Rodina je najstaršou spoločenskou inštitúciou. Plní socializačné, ekonomické, reprodukčné, výkonné, sexuálne, regulačné a ďalšie funkcie. Téma rodiny a problémov medzi jej členmi bola dlho považovaná za vysoko intímnu sféru, uzavretú pred zrakom verejnosti. Odtabuizovanie témy domáceho násillia prebehlo v západných demokraciách v 60. rokoch, minulého storočia najmä zásluhou feministických hnutí a ich aktivít, ktoré tento problém otvorili verejnej diskusii. Na úrovni Európskej únie sa už niekoľko desaťročí pracuje na tvorbe dokumentov a stratégií smerujúcich k potlačeniu domáceho násillia v členských krajinách. Táto téma tvorí trvalý obsah verejnej diskusie na medzinárodnej úrovni.

V Českej republike a na Slovensku sa začala otvorene riešiť problematika domáceho násillia výrazne neskôr ako v krajinách západnej Európy. Stalo sa tak až v 90. rokoch 20. storočia, teda po páde totalitného režimu. Otvorenie tejto témy súvisí s prebudením občianskeho sektora a so vznikom rôznych občianskych združení. Téma domáceho násillia sa stala súčasťou verejnej diskusie vďaka feministickým a ženským hnutiam a organizáciám. Čo je domáce násilie. [online]. © . [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacemunasilu.sk/index.php>

V r. 2014 by mal byť prijatý Plán na elimináciu a prevenciu násillia na ženách na najbližších 5 rokov. Tiež dohovor Rady Európy týkajúci sa ochrany detí pred sexuálnym zneužívaním. Ratifikovaný by mal byť Istanburský dohovor, ktorý určuje, ako má štát brániť práva žien v prípade násillia. Prijatá by mala byť i dôležitá stratégia ochrany ľudských práv a rozpracováva sa ďalší dokument Národná stratégia na ochranu detí pred násillím.

V našej diplomovej práci sme si stanovili za hlavný cieľ charakterizovať a analyzovať problematiku násilia v rodine, poukázať na príslušnú právnu úpravu a tiež možnosti prevencie. Diplomová práca má teoreticko-empirický charakter. Teoretická časť ja spracovaná v 5 kapitolách.

V prvej kapitole sme sa sústredili na jednotlivé typy násilia, v druhej sa venujeme skutočnostiam domáceho a rodinného násilia, v tretej sa zaoberáme obeťami a páchatelmi domáceho násilia, v štvrtej sociálnemu zabezpečeniu, v piatej kapitole sa venujem trestnoprávnej úprave.

Praktickú časť som spracovala v šiestej kapitole, ktorá tvorí výskum o násili páchanom na ženách. Tento sme realizovali prostredníctvom kazuistík.

V tejto časti prezentujeme ciele a hypotézy výskumu, jeho metódy, výskumnú vzorku, analýzu výsledkov výskumu, overenie hypotéz. Predkladáme tu i vhodné odporúčania pre prax, ktoré by mohli prispieť k zníženiu domáceho násilia, ktoré je i v súčasnosti vážnym spoločenským problémom.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 DRUHY NÁSILIA

Za násilie sa všeobecne označuje použitie psychického alebo fyzického nátlaku voči ľuďom, ako aj fyzického pôsobenia voči zvieratám alebo predmetom. Dôležitý je aj historický aspekt to, čo bolo v minulosti spoločensky akceptované, dnes sa výrazne zmenilo. O násilí spravidla hovoríme v súvislosti s kriminalitou, často hovoríme o násilí voči ženám, o násilí v rodine, o násilí v školách, v armáde a ostatných špecializovaných inštitúciách. V prípade násilia ide o akýkoľvek akt, vrátane zanedbávania, ktoré ovplyvňuje život, psychickú a fyzickú integritu alebo slobodu jednotlivca, ktoré poškodzujú rozvoj jeho osobnosti. O mnohoznačnosti pojmu násilie svedčí aj to, že sa používa aj na označenie formy intervencie do vzťahov, ktorých sféra je upravená právnou formou, alebo aj na označovanie intervencie na ďalekosiahle priame či nepriame ovplyvňovanie ľudí. Násilie môže byť zabudované aj do štruktúry samotného spoločenského systému a môže predstavovať dynamický proces. Môže rásť, eskalovať, alebo naopak, dočasne môže dochádzať k minimalizácii násilia v spoločnosti. Môže nadobúdať individuálne aj kolektívne formy, podobu masových hnutí alebo individuálnych činov v správaní jednotlivcov. Môže spôsobovať bolesť, utrpenie, ale aj úľavu a subjektívne pocity satisfakcie alebo vyslobodenia. Môže vyvolávať odpor, ale aj rezignáciu, podrobenie sa. Násilie, ktoré spôsobuje bolesť, je zdrojom bezmocnosti obeť a zároveň prejavom prežívania moci páchatel'a násilia nad svojou obeťou. V tomto smere môže byť aj pocitom uspokojenia. Bezmocnosť obeť je spravidla cieľom páchatel'a a dĺžka prežívania bolesti môže byť chcená, plánovaná, slúžiaca k podrobeniu obeť. Násilie je aj špecifickým prejavom negácie ľudskej slobody (Ondrejkošič a kol., 2009, s. 127-133).

1.1 Psychické násilie

Psychické násilie sa môže vyskytovať samostatne, ale častejšie je úzko späté s ďalšími typmi násilia a to s fyzickým alebo sexuálnym. Rovnako tak môže fungovať ako ich predchodca. Do oblasti psychického násilia spadajú aj neoprávnené formy obmedzovania, zastrášovania, vyhrážania, a to či už voči manželke, deťom, či iným osobám. Ďalším variantom tohto typu násilia je, keď sa muž snaží svoju partnerku alebo manželku všetkými možnými prostriedkami izolovať od jej rodiny, priateľov alebo

kolegov. Čím menej ľudí okolo seba žena má, tým väčšia je pravdepodobnosť, že sa bude emocionálne fixovať na svojho násilníckeho partnera (Buskotte, 2008, s. 41).

Psychické násilie útočí na emocionálny stav dievčat a žien výsmechom, neadekvátnymi poznámkami, šikanovaním, pohŕdaním, verejným ponižovaním, kritizovaním alebo kontrolou. Psychickým násilím je aj vyhrážanie sa vraždou ženy alebo detí, samovraždou, únosom detí, ublížením rodine alebo známym. Závažnou formou psychického násillia je sociálna izolácia, čiže zakazovanie alebo obmedzovanie kontaktu s rodinou a známymi (Nadácia otvorenej spoločnosti, 2011, s. 42).

1.2 Fyzické násilie

K prejavom fyzického násillia patrí od nevinného štipania partnerky, cez nechcené postrkovanie, až po ťahanie za vlasy, rany päťou, facky, kopanie do obete, hádzanie do nej najrôznejšími predmetmi, dusenie, pálenie cigaretou, škrtenie, útok nožom alebo inou zbraňou. Páchatelia násillia často hodnotia svoje agresívne správanie buď ako spontánnu reakciu na nepriaznivú situáciu, v ktorej dočasne stratia kontrolu alebo ako pochopiteľnú reakciu na situáciu, v ktorej im bolo ukrivdené. Agresor nestráca ani tak kontrolu nad sebou. Príčinou jeho výbuchu je skôr to, že stráca kontrolu nad situáciou alebo nad svojou partnerkou. Jeho násillné správanie je založené na presvedčení, že má právo kontrolovať správanie svojej partnerky, jej postoje a pocity a že násilie je oprávnený spôsob k dosiahnutiu tejto kontrolnej pozície (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 120).

1.3 Sexuálne a rodové násilie

Sexuálne a rodové násilie je násilie nasmerované proti osobe na základe pohlavia. Zahŕňa domáce násilie, ako aj znásilnenie, sexuálne zneužívanie a sexuálne obťažovanie, zastrasovanie v práci a v škole, obchodovanie s ľuďmi a nútenú prostitúciu. Hoci objektmi tohto násillia môžu byť rovnako ženy, muži, chlapci aj dievčatá, najčastejšími obeťami sexuálneho alebo rodového násillia sú ženy a dievčatá.

„Sexualizované násilie zahŕňa všetky sexuálne činy, ktoré sú žene nanútené. Sexualizované násilie je aktom agresie a zneužitia moci, a nie výsledkom nekontrolovateľných sexuálnych pudov“ . Profamilia © 2010 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z <http://www.profamilia.sk/>

Najčastejšie sa jedná o znásilnenie, obťažovanie, nútenie k pohlavnému styku, sexuálne vydieranie, donucovanie k sexuálnym praktikám, s ktorými žena nesúhlasí,

nútené sledovanie pornografie, nútenie k prostitúcii, k sexuálnemu styku za prítomnosti iných ľudí a podobne.

1.4 Zastráňovanie

Agresor vyvoláva v obeti strach výhražnými pohľadmi, pohybmi, gestami, zvýšeným hlasom, rozbíjaním predmetov, vyhrážaním zbraňou, ničením majetku, týraním zvierat. Keď násilník používa výhražné gestá, pripomína tým moc, ktorú v minulosti dosiahol násilím. Zastráňujúce správanie, občas posilnené fyzickým napadnutím, robí z násilia súčasť každodennej reality obete. Ak už raz muž ženu fyzicky napadol, všetko jeho neskoršie správanie si so sebou nesie podtext tohto činu. Žena často už dokáže rozoznať, s akou náladou partner prichádza domov. Rozpozná, či je zle, či má mať strach a či má radšej začať okolo partnera chodiť po špičkách. Deti to väčšinou vnímajú rovnako silno (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 121).

1.5 Popieranie a obviňovanie

Páchateľ partnerského násilia často popiera, že by vôbec k nejakému násiliu prišlo, alebo jeho mieru aspoň značne zľahčuje. Neprijíma zodpovednosť za svoje násilné správanie a obviňuje za svoje správanie partnerku. Žiadna terapia ani techniky násilníka nezmenia, pokiaľ sa nebude chcieť zmeniť on sám. On sám sa musí rozhodnúť, priznať si svoje abuzívne správanie, prijať zaňho zodpovednosť a začať na sebe pracovať. Celý tento proces rozhodovania a odhodlávania sa k osobnej zmene je dlhodobý a nie je pre páchatel'ov partnerského násilia jednoduchý. Väčšina násilníkov je v hĺbke duše nespokojná a v podstate nešťastná. Vnútoraná zmena by pre nich mohla byť riešením. Mohla by sa pre nich stať časom vítanou úľavou od mnohých negatívnych pocitov, vnútorného nepokoja pocitu izolácie, v ktorom väčšina páchatel'ov partnerského násilia žije. Každý násilník má vybudované dôkladné opevnenie kruhom vlastného svedomia a prepracované zábrany aby sa vyhol úprimnému sebaspytovaniu. Násilník sa bude vždy snažiť rôzne vyhovárať a vyjednávať, aby udržal a upevnil toto svoje tvrdo vybudované opevnenie kruhom svojho JA (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 121).

1.6 Využívanie mužských privilégií

Mnoho mužov si myslí, že sú samozrejme hlavou rodiny, a tak automaticky robia rozhodnutia za ostatných členov. Domnievajú sa, že majú povinnosť dohliadať na ženu, deti a rozhodovať o všetkom podstatnom. Žena a deti sú len od toho, aby mužom vyhovel, mužov poslúchali a v podstate boli jeho otrokmi. *Podľa Marvánová-Vargová (2008, s. 121) aj keď sa v súčasnosti genderové role menia, veľa mužov stále udržiava tradičnú domnienku, že rozhodovanie je ich výsadné právo. Keď je ich autorita ohrozená, okamžite dôrazne pripomenú svoju moc niektorým zo spôsobov abusívneho správania. Partnerka tak postupne stráca dôveru vo vlastné schopnosti a tým skôr si netrúfa muža opustiť* (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 121).

1.7 Ekonomické násilie

Ekonomické násilie je obmedzovanie prístupu k peniazom, neposkytovanie prostriedkov na spoločnú domácnosť, prípadne aj na deti, absolútna kontrola nad príjmami a výdavkami obete, zatajovanie ekonomickej situácie páchatelom rodiny (Střílková, Fryšták, 2009, s. 15).

Dôsledkom ekonomického násillia je hlad, zanedbávanie výzoru, nedostatky v domácnosti, zlý psychický stav ženy, ktorá nemá zodpovedajúce zdroje na chod domácnosti a vlastné potreby. Ekonomické alebo aj finančné násilie sa vyznačuje tým, že o peniaze musí žena prosiť, dostáva prídely, je jej zabraňované v obstarávaní si vlastného príjmu alebo jej nie je dovolené o svojich vlastných finančných prostriedkoch slobodne rozhodovať (Buskotte, 2008, s. 42).

1.8 Stalking

Stalking je označovaný za zločin 90. rokov 20. storočia. Ide o relatívne moderný fenomén. Stalking je považovaný za špecifický druh násillia. Páchatel prenasleduje vyhliadnutú obeť listami, telefonátmi, SMS správami, prostredníctvom internetu alebo vtieraním sa do jej blízkosti. Prenasledovatelia často uvádzajú pre svoje konanie povrchné, nepravé, skreslené motívy. Za skutočné motívy prenasledovania sú považované: snaha o získanie totálnej kontroly nad životom obete, vyhľadávanie kontaktu s vyhliadnutou obeťou a rozhodnutie zničiť jej blaho, čiže psychické a telesné zdravie obete. V kriminologickom zmysle je stalking definovaný ako úmyselné

prenasledovanie a obťažovanie inej osoby, ktoré znižuje kvalitu jej života a ohrozuje jej bezpečnosť. Priamym následkom stalkingu je závažné narušovanie súkromia, osobnej slobody a ľudskej dôstojnosti obete. V závažných prípadoch stalking poškodzuje duševné a telesné zdravie obete, či dokonca ohrozuje jej život (Čírtková, 2008, s. 53).

Prenasledovanie je osobitná forma násilia, ktorá sa vyskytuje počas vzťahu, ale aj dlhšie obdobie po jeho ukončení. Prenasledovateľ vedome a opakovane proti vôli žien a dievčat vážne zasahuje do ich súkromia, vynucuje si kontakt a kontroluje ich. Sledovanie, neprestávajúce esemesky, telefonáty, e-maily, čakanie pred pracoviskom alebo domom, nemusia byť v rozpore s právnym poriadkom, ale svojím obsahom a intenzitou vyvolávajú odôvodnené obavy o bezpečnosť, zdravie a život (Nadácia otvorenej spoločnosti, 2011, s. 42).

2 DOMÁCE NÁSILIE

Domáce násilie je celosvetovým problémom a tiež vážnym spoločenským problémom aj v Slovenskej republike. Je osobitným sociálno-patologickým javom rodiny. Súčasná spoločnosť ho rozpoznáva ako nekonformné chovanie s negatívnymi dôsledkami pre jednotlivca, rodinu i celú spoločnosť. Násilie v rodine, domáce násilie sú uznávané ako mimoriadne závažné javy a problémy súčasnosti, vyžadujúce si riešenie na národnej, medzinárodnej i celosvetovej úrovni.

Domáce násilie je definované ako fyzické, psychické alebo sexuálne týranie medzi blízkymi osobami, ku ktorému dochádza opakovane v súkromí, a tým ukryto mimo kontrolu verejnosti. Pre policajnú prax je domáce násilie definované ako opakované, dlhodobé a stupňujúce sa násilie, ktorého sa dopúšťajú mladiství alebo dospelí na svojich blízkych (Střílková, 2009, s. 9).

Za domáce násilie sú považované všetky formy psychického, fyzického a sexuálneho týrania a zneužívania medzi blízkymi osobami, ktoré žijú v spoločnej domácnosti, môžu žiť oddelene, môžu byť rozvedení alebo tí, ktorí nikdy spolu nežili. Vo väčšine prípadoch ide o násilie páchané na ženách, deťoch a prarodičoch (Grofová, 2009, s. 40).

Pod pojmom domáce násilie sa väčšinou rozumie opakované a stupňujúce sa násilie psychickej, fyzickej alebo sexuálnej povahy medzi partnermi alebo manželmi. Problém domáceho násillia možno poňať v jeho širšom význame ako rodinné násilie. Násilie v rodine môže mať konkrétne podoby, od týrania a zanedbávania detí, cez trýznenie seniorov až po fyzické a psychické násilie medzi mužom a ženou (Buskotte, 2008, s. 42).

Domáce násilie je zvláštnym druhom rodinného násillia, ktoré sa deje v rámci domácnosti a má svoje špecifické kritériá: dlhodobosť, eskaláciu, opakovanie, neverejnosť, vzťahovú asymetriu. Na rozdiel od rodinného násillia je viazané skôr na zneužívanie moci ako na konflikt. Domácim násillím nie je situácia, kedy sa role jednotlivých účastníkov striedajú alebo si sú vzájomne rovní. O domáce násilie sa nejedná, pokiaľ ide o jednorázový incident alebo bitku.

Podľa CIMRMANNONEJ a kol. (2013, s. 78-80) **syndróm CAN** je podmnožinou rodinného násillia, hranice rodinného systému môže presahovať. Ide o súbor príznakov, ktorý je dôsledkom poškodzujúcej aktivity dospelaj soby (vychovávateľa, učiteľa, rodiča, cudzieho človeka) voči dieťaťu. Jeho duševný, telesný alebo sociálny vývoj je ohrozený a v krajnom prípade mu hrozí smrť.

Syndróm EAN je súbor príznakov, ktoré sa rozvinuli následkom poškodzujúceho konania voči seniorovi v rodine i mimo nej. Na rozdiel od domáceho násillia, ktoré je dlhodobé, eskalujúce a opakované, sa obidva syndrómy môžu rozvinúť i po jednorazovom incidente. Domáce násillie možno vnímať ako narušenie domova v zmysle bezpečného priestoru v najužšom zmysle slova, kedy je uplatňovanie moci a kontroly prítomné v každodennom živote. Rodinné násillie môže presahovať hranice domova a týkať sa bývalých životných partnerov, rodičov a dospelých detí, prarodičov a vnúčat a ďalších interakcií členov širšej rodiny (Cimrmannová a kol., 2013, s. 78-80).

2.1 Príčiny domáceho násillia

Za prvé, dnes už prekonané, príčiny domáceho násillia, boli považované jednofaktorové teórie (Střilková, Fryšták, 2009, s. 16-17):

- a) **Psychologické teórie** – koncentrujú sa na osobnosť a psychiku agresora, kde vidia príčinu v povahových zvláštnostiach páchatel'a (alkohol, stres, psychická porucha, užívanie návykových látok) a ďalej na obeť domáceho násillia.
- b) **Biologicko-genetická teória** – vysvetľovala len všeobecné predispozície k agresívnemu správaniu a vzápätí zanikla.
- c) **Sociologická teória** – kryjú sa s feministickým prístupom a sú ním inšpirované – zdroj násillia nachádzajú v uplatňovaní moci a prevahy muža nad ženou v patriarchálnom svete založený na genderových roliach.

K príčinám domáceho násillia dnes patria **makrosystémové faktory** (spoločenské normy, predsudky), **exosystémové faktory** (postavenie a problémy rodín, reakcie inštitúcií na domáce násillie), **mikrosystémové faktory** (moc a kontrola vo vnútri rodín, typy interakcie), **individuálne** (psychologické, ontogenetické) faktory hlavných aktérov domáceho násillia (Čírtková, 2008, s. 42).

2.2 Znaký domáceho násillia

Aj keď sa v rodine občas vyskytne nejaký násilný incident, nemusí ísť o domáce násillie. Aby išlo o domáce násillie, musia byť naplnené tieto štyri definičné znaký domáceho násillia (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 37-38):

1. Výskyt incidentov, čiže prítomnosť fyzického násillia (psychického, sexuálneho, ekonomického, sociálneho) medzi blízkými osobami v spoločnej domácnosti.

2. Trvalá a nemenná diferenciácia rolí na ohrozenú osobu (obet') a násilnú osobu (páchateľa).
3. Opakovanie incidentov.
4. Eskalácia – v súčasnosti nie je jednoznačne prijímaná ako definičný znak, ale skôr ako rizikový faktor.

Aliancia proti domácejmu násiliu (2006) vymedzuje definičné znaky domáceho násillia takto:

- Opakovanie a dlhodobosť – z jedného útoku akéhokolvek charakteru ešte nemožno určiť, či sa jedná o domáce násillie. Môže to však byť jeho začiatok.
- Eskalácia – od urážok sa stupňuje k psychickému znižovaniu ľudskej dôstojnosti, až k fyzickým útokom a závažným trestným činom ohrozujúcim zdravie a život.
- Jasné a nespochybniteľné rozdelenie rolí osoby ohrozenej a osoby násillnej.
- Neverejnosť – domáce násillie prebieha spravidla za zatvorenými dvermi domu alebo bytu, mimo spoločenskej kontroly.

2.3 Cyklus domáceho násillia

Domáce násillie nebýva jednorazovým aktom. Skôr ide o cyklicky sa opakujúce etapy. Prvé prejavy domáceho násillia bývajú nenápadné a väčšinou obeť nedokáže presne určiť, čo bolo prvým spúšťacím mechanizmom a kedy vlastne násillie vo vzťahu začalo. Priebeh každého vzťahu i prejavov násillného konania v ňom sa odlišuje, ale i tak sa dajú vysledovať (zistiť) spoločné črty. Násillie sa objavuje vo fázach, ktoré sa opakujú. Tieto obdobia bývajú vďaka cyklickej podobe označované za „kruh domáceho násillia“ alebo tiež „špirála násillia“. Domáce násillie prechádza tromi fázami (Střílková, Fryšták, 2009, s. 16):

1. Fázy vytvárania napätia bezprostredne predchádza obdobie týrania – agresor býva rozčúlený, podráždený, žiarlivý, zúrivy, výbušný a obeť kritizuje. Obeť sa v tejto fáze snaží byť úctivá, úslužná, starostlivá, obviňuje seba samú a snaží sa tým, že vyhovie násillníkovi, chce sa vyhnúť konfliktu.
2. Obdobie týrania – agresor stráca kontrolu nad svojím konaním a dochádza k prepukaniu psychického a fyzického násillia. Obeť sa v tejto fáze cíti bezmocná, bojí sa a voči agresorovi cíti zlosť.
3. Posledná fáza je niekedy prezývaná ako obdobím uzmierovania, fáza lásky. Agresor po období týrania cíti vinu, obeti sa snaží ospravedlniť a sľubuje jej, že

už sa násilie nebude nikdy opakovať. Ubezpečuje ju o svojich citoch. Obeť agresorovi verí, má nádej, že sa vzťah stabilizuje a agresorovi odpúšťa.

2.4 Následky domáceho násillia

Následkom domáceho násillia sú často fyzické zranenia, tiež to, že obeť trpia zdravotnými i psychickými problémami. Majú často pocity úzkosti, depresie a somatické ťažkosti. Veľmi často bývajú v strese a ochromené strachom z neustáleho hroziaceho útoku. Pravdepodobnejšie sa u nich vyskytuje depresia, čo môže viesť až k zvýšenému riziku samovrážd oproti osobám, ktoré neboli týrané. Následky násillia v rodine sa neobmedzujú len na priamu obeť násillia, ale i na páchatel'a a ostatných členov rodiny. Čiže aj samotný páchatel' môže trpieť následkami svojho konania. Domáce násillie ohrozuje viacerých rodinných príslušníkov a často aj iných jedincov. Osobitne deti v rodinách, kde dochádza k násilliu, napr. voči ich matke, žijú v strachu a v ohrození zo zranenia násilníka, ak sa stanú aktérmi incidentu násillia či už náhodne, alebo v snahe chrániť svoju matku. Výskumy preukázali, že deti z domácnosti, kde dochádza k násilliu, trpia častejšie poruchami správania, ako deti v rodine, kde k násilliu nedochádza. Násillie okrem psychických, zdravotných problémov, osobných obetí spôsobuje aj sociálne a ekonomické škody. Sociálne škody zahŕňajú stigmatizáciu jednotlivých rodín, sociálnu izoláciu a dočasnú alebo trvalú ekonomickú alebo psychickú závislosť členov rodiny na podporných skupinách alebo systéme sociálnej podpory.

Domáce násillie je závažný sociálno-patologický jav, ktorý nemožno bagatelizovať. Hovorí sa o strate akcieschopnosti a syndróme naučenej bezmocnosti. Emocionálne puto vedie k boju lásky a nenávisi. Za možné následky domáceho násillia sú praxou označované, extrémny stres a trauma, neistota, strach, sebadeštrukcia, strata sebavedomia, depresia a úzkosť, závislosť, neistota a nevyrovnanosť, pocit beznádeje a hanby, poškodenie fyzického zdravia alebo smrť.

Podľa Králičková (2011, s. 20-21) v odbornej literatúre sa hovorí aj o **syndróme týranej ženy** alebo o stockholmskom syndróme a posttraumatickej stresovej poruche. **Stockholmský syndróm** je definovaný týmito znakmi: život obeť je v ohrození, obeť je izolovaná, obeť pociťuje prechodnú náklonnosť k násilníkov, obeť je presvedčená, že zo situácie niet úniku. **Posttraumatická stresová porucha** patrí do medzinárodnej klasifikácie ochorení. Je pre ňu typické: opakované prežívanie, únikové príznaky, nočné mory, podráždenosť, zmena osobnosti, poruchy spánku, stála citová a telesná pripravenosť na útok. Následky domáceho násillia sú u maloletých detí oveľa horšie,

najmä u detí útleho veku. Ide najmä o psychosomatické problémy, najčastejšie nespavosť, bolesti brucha, pomočovanie, odmietanie autority. Deti sú týmito negatívnymi javmi poznamenané na celý život.

Deti sa podľa odbornej literatúry musia vyrovnávať so smútkom, s pocitmi viny, so strachom z ďalšieho vývoja udalostí, z ublíženia a zo smrti. Na základe týchto emócií deti vytvárajú rôzne stratégie alebo stavy, ktorými sa snažia tieto pocity prekonať. Môžu trpieť stratou radosti zo života, stratou nádeje. Nie je vylúčený návrat do nižších vývojových štádií a zaradenie stratégií, ktoré vtedy prinášali uspokojenie. Deti sa môžu prejavovať apaticky v snahe stiahnutia sa z nebezpečného sveta.

„Niektoré deti sú hyperaktívne alebo agresívne, a to v situáciách získavania pozornosti a neschopnosti získať veci inou cestou. Môžu vykazovať poruchy príjmu potravy, trpieť psychosomatickými problémami, môžu mať problémy so spánkom ako nočné mory, strach z toho, čo sa stane až budú spať, môžu trpieť nespavosťou.“ U niektorých detí sa môže objaviť čiastočná strata pamäte na psychicky veľmi zaťažujúce udalosti (Králíčková, Žatecká, Dávid, Kornel, 2011, s. 20-21).

2.5 Riešenie domáceho násilia

Ak sa jedná o riešenie domáceho násilia, je zastávaný názor, že obeť musí byť primárne oddelená od násilníka a následne jej musí byť poskytnutá komplexná pomoc. Ak ide o ranné fázy domáceho násilia, odborníci nevylučujú párovú alebo inú terapiu. O mediácii v rámci partnerského vzťahu možno uvažovať vtedy, keď je násilná osoba motivovaná ku korekcii svojho konania a správania. U domáceho násilia nejde len o kriminalizáciu pachateľa, ale najmä o následné konštruktívne a komplexné riešenie osobnej, statusovej, majetkovej a bytovej situácie obete. K tomu by mala prispieť adekvátna právna úprava. Jednotlivé kroky vo veci ochrany obete môžeme zhrnúť do týchto bodov: oddelenie od násilníka, vykázanie násilníka, diagnostika a následná právna, sociálna a psychologická pomoc, ochrana pred sekundárnou viktimizáciou, riešenie statusovej otázky (rozvod), riešenie majetkových vecí (výživné a spoločný majetok manželov), riešenie bytovej otázky, riešenie starostlivosti o nepľnoleté deti (úprava styku).

V prípade riešenia situácie obete sa v odbornej literatúre uvádza ideálny model špecializovanej pomoci obeti domáceho násilia špecializovaným centrom, štruktúrovaný do jednotlivých krokov akčného plánu. Ide o prípravu krátkodobého akčného plánu, ktorý pozostáva z krízovej intervencie, odhadu potrieb a problémov

obeti a screeningu (overenie, či ide o pravú obeť). Nastáva realizácia krátkodobého akčného plánu, formálny príjem, kvalitná krízová intervencia a hodnotenie. Ďalej sa pripravuje dlhodobý akčný plán, jeho realizácia a výstupný interwiev. Ak sa jedná o násilníka, je žiaduci tento postup: primárne – oddelenie od obete, sekundárne – terapia na základe teórie, že domáce násilie je správanie, ktoré môže byť odnaučené, hrozba oficiálnych sankcií. (Králičková, Žatecká, Dávid, Kornel, 2011, s. 17-18).

3 OBETE A PÁCHATELIA DOMÁCEHO NÁSILIA

Domáce násilie je obzvlášť závažné a môže byť páchané na každom členovi domácnosti. Najčastejšie je násilie páchané na ženách v partnerskom alebo manželskom zväzku. Čoraz častejšie možno pozorovať násilie páchané na deťoch, starých ľuďoch a zdravotne ťažko postihnutých ľuďoch. Výnimkou nie je ani narastajúce násilie na mužoch.

3.1 Násilie páchané na ženách

Násilie páchané na ženách bolo uznané ako súčasť problematiky ľudských práv a stalo sa predmetom celosvetového záujmu. Deklarácia OSN, ktorú v roku 1993 schválilo valné zhromaždenie, poskytla oficiálnu definíciu rodovo podmieneného násilia. Podľa deklarácie OSN sa za násilie páchané na ženách považuje *„akýkoľvek rodovo podmienený násilný čin, ktoré vedie alebo by mohol viesť k fyzickej, sexuálnej alebo psychickej ujme alebo zraneniu žien, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, zastrasovania alebo svojvoľného obmedzovania slobody, a to vo verejnom či súkromnom živote“*.

Násilie páchané na ženách sa najčastejšie vyskytuje v partnerských vzťahoch a v rodinách. Týranie v partnerskom vzťahu sa považuje za najtragickejšiu a najrozšírenejšiu formu násilia, ktorou trpia ženy. Nebezpečenstvo domáceho násilia je v tom, že sa deje v intímite partnerských vzťahov, utajované pred verejnosťou. Ženy sú po malých deťoch najzraniteľnejšími členmi rodiny. Násilie zo strany intímnych partnerov má sklon nadobúdať mnohé podoby a časom sa stupňovať. K najčastejším formám patrí emocionálne, psychické, fyzické, sexuálne, sociálne a ekonomické násilie. Vplyv týrania žien intímnymi partnermi vplýva na ich duševné a telesné zdravie. K telesným následkom patria zranenia a množstvo somatických problémov. Pre mnohé týrané ženy môžu byť omnoho horšie psychické následky (pocity úzkosti, poruchy prijímania potravy, poruchy spánku). Týrané ženy sa stávajú ovplyviteľnými a závislými bez schopnosti samostatného rozhodovania. Finančné, právne a citové putá k násilníkovi posilňujú ich pocit beznádeje, zraniteľnosti. Týrané ženy sa vyhýbajú spoločnosti, čiže sa dostávajú do sociálnej izolácie (Grofová, 2009, s. 42-44).

Ženy sú týrané nezávisle od svojho sociálneho postavenia, svojej náboženskej alebo etnickej príslušnosti. Muži týrajú nezávisle od svojho postavenia, svojej náboženskej alebo etnickej príslušnosti. Príčiny mužského násilia nespočívajú len

v jednotlivcovi, ale najmä v predstave formovanej spoločnosťou, podľa ktorej k mužskej roly patrí moc a násilie, dominancia, nerovnováha medzi ženami a mužmi, ktorá vznikla v priebehu dejín. Mnohé ženy bagatelizujú týranie, ktorému sú vystavené. Negatívne skúsenosti potláčajú a žijú zo spomienok na „staré dobré časy“. Pre týrané ženy je ťažko hovoriť s hocikým o svojej situácii. V spoločnosti, ktorá je náchylná robiť ženy spoluzodpovednými za násilie, ktorým trpia, je pochopiteľné, že sa ženy boja o násilí hovoriť. Mnohí páchatelia sa ženám vyhrážajú ďalším násilím, ak budú s niekým o násilí hovoriť.

Medzi hádkou a násilím je veľký rozdiel. Pri hádke sa jedná len o konflikt dvoch osôb, ktoré sú takmer rovnako silné. V prípade, že je medzi nimi nerovnosť moci a sily, vzniká nebezpečenstvo, že silnejšia strana zneužije svoju prevahu na presadenie svojich záujmov. Vtedy sa hádka mení na násilie. Dojem, že násilie sa týka len problémových rodín, vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násilie utajuje viac ako v iných. Pre veľa žien má zverejnenie násillia vážne dôsledky, napr. muž môže prísť o zamestnanie, môže utpieť povest' rodiny, u cudziniiek môže byť ohrozené povolenie na pobyt. Žena, ktorá niekoho požiada o pomoc, sa tým už rozhodla riešiť svoj problém. Násilné činy sú podľa našich zákonov trestné bez ohľadu na to, či sú páchané v rodine, alebo mimo rodiny. Skryté násilie pri násilných činoch v rodine vysoko prevyšuje nahlásené prípady. Je vysoko pravdepodobné, že násilie niekto nezverejní a neoznámí. Ženy, ktoré zažívajú násilie, skúšajú všetko, aby túto situáciu zmenili. Mnoho žien nemá peniaze a nevedia, kam by sa mohli obrátiť. Ženské domy na Slovensku sú nedostupné, nakoľko je ich nedostatok, zatiaľ len jeden tohto.

Muži násilné činy ospravedlňujú tým, že správanie ženy označia ako chybné, ale aj tým, že žena kritizovala mužovo rovnaké chybné správanie. Násilné správanie sa začína až po určitom čase spolužitia. Skryté formy násillia sa spájajú s pozitívne chápanými tradičnými hodnotami, čiže je ťažké si uvedomiť, kedy sa začína zneužívanie moci, útlaku a kontroly. Muži, ktorí páchajú násilie, často v detstve zažili násilie. To ale neznamená, že by bludný kruh násillia musel nevyhnutne pokračovať. Mnohí muži, ktorí týrajú svoje ženy, páchajú násilie vtedy, keď sú v stave opitosti, ale aj vtedy, keď sú triezvi. Alkohol nie je príčinou násillia, len jeho stimulátorom. Násilnícki muži stav opitosti využívajú ako argument, aby nemuseli za svoje činy prevziať zodpovednosť.

V Slovenskej republike dodnes neexistuje okrem jedného viac zariadení ako ženský dom, čiže bezpečný dom pre ženy postihnuté násilím. Slovenské týrané ženy môžu hľadať pomoc v niektorom zo zariadení sociálnych služieb. Pomoc

a poradenstvo poskytujú niektoré mimovládne organizácie. V mnohých krajinách viac ako 30 rokov existujú rôzne zariadenia, ktoré môžu poskytnúť špeciálnu pomoc ženám postihnutým násilím.

Existujú siete SOS liniek, poradne a práve poradne pre ženy, centrá pre liečbu traumy, linky a poradne pre obete znásilnenia. Nový zákon o sociálnych službách z roku 2008 umožňuje na našom území pre osoby, na ktorých je páchané násilie, využiť len zariadenia núdzového bývania. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele z roku 2005 umožňuje zriaďovať krízové strediská pre ženy, rodiny a deti nachádzajúce sa v krízovej životnej situácii. Na území Slovenska poskytujú týraným ženám pomoc predovšetkým neštátne zariadenia (PRO FAMILIA, 2000).

Fakt, že svet čoraz častejšie uznáva rodovo podmienené násilie za dôležitý problém, je predovšetkým výsledkom snahy druhej vlny feministického hnutia, ktoré sa od 70. rokov 20. storočia sústredilo na detabuizovanie a pomenovanie násilia páchaného na ženách. Verejná tematizácia násilia páchaného na ženách bola prvým krokom k jeho rozpoznaní a eliminácii. Od roku 2001 sa v mnohých štátoch každoročne uskutočňuje 16-dňová kampaň proti násiliu na ženách. Kampaň prebieha v období od 25. novembra (Medzinárodný deň za odstránenie násilia na ženách) do 10. decembra (Medzinárodný deň ľudských práv). Poukazuje na skutočnosť, že násilie na ženách je „zločin proti ľudskosti“ a že je nevyhnutné využívať „medzinárodné nástroje na ochranu ľudských práv, na predchádzanie všetkým formám násilia na ženách a diskriminácii žien a na integrovanie rodového prístupu do základných spoločensko-politických a kultúrnych funkcií spoločnosti“.

Na Slovensku mimovládne feministické organizácie realizovali celonárodnú kampaň po prvý raz v roku 2001 pod názvom Piata žena. Predchádzalo jej intenzívne a dlhodobé úsilie viacerých ženských organizácií medializovať tému násilia na ženách z feministického hľadiska. Vďaka publikáciám Aspektu a združenia Pro Familia na tému násilia na ženách a vďaka práci s médiami mohlo sedem Mimovládnych organizácií (MVO) v roku 2001 vstúpiť do tejto medzinárodnej aktivity. Kampaň trvala až do februára 2002. Pripravili ju Pro Familia, Možnosť voľby, Fenestra, EsFem, Aspekt, Altera, neskôr aj Podisea a Aliancia žien Slovenska. V roku 2002 sa uskutočnil druhý ročník celonárodnej kampane. Obe celonárodné kampane organizovali výlučne MVO za finančnej podpory zahraničných a domácich nezávislých donorov, oficiálne inštitúcie ju nepodporili finančne ani oficiálnym vyhlásením. Aktivita prerástla do vytvorenia stálej Iniciatívy Piata žena. V nasledujúcich rokoch sa Piata žena zapájala do celosvetových dní proti násiliu na ženách jednotlivými aktivitami. Záujem oficiálnych miest v SR o túto

problematiku je stále nedostatočný. Až v roku 2004 bola schválená Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách a v roku 2005 aj nadväzujúci Národný akčný plán. Prijatie oboch dokumentov sprevádzala kritika MVO a odbornej obce, ktoré im vyčítali konfúzny charakter, nedostatočné rešpektovanie rodovej podmienenosti násilia na ženách a absenciu finančnej podpory zo štátneho rozpočtu.

(ASPEKT. *Násilie na ženách*. [online]. © 14. 06. 2006 [10. 02. 2014].

Dostupné z: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&vid=149, www.piatazena.sk>

3.1.1 Obchod so ženami

Obchodovanie so ženami a dievčatami je prítomné vo všetkých kútoch sveta. Ženy a dievčatá strácajú možnosť rozhodovať o svojom živote, sú nútené pracovať a žiť za vykorisťujúcich podmienok, často sú nútené k prostitúcii. Ženy migrujú pod vplyvom falošných sľubov na zlepšenie života a v cieľovej krajine ich zamestnávateľia, obchodníci alebo manželia či partneri okradnú o dôstojnosť a slobodu. Podľa slovenského Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. možno páchatelovi za trestný čin obchodovania s ľuďmi uložiť trest odňatia slobody v trvaní od 4 rokov až na doživotie. Podľa odhadov Európskej únie je na území členských krajín približne 120 000 žien a dievčat, ktoré sú obeťami obchodu so ženami. V celej Európe je to približne 500 000 žien a dievčat. Organizácia spojených národov (OSN) odhaduje, že celosvetovo sú 4 milióny ľudí za rok, v prvom rade detí a žien, obeťami vykorisťujúcich pracovných podmienok. Obete obchodovania so ženami sú vystavené viacnásobnému tlaku (chudoby, vidiny lepších zárobkov, povinnosti zabezpečiť obživu rodiny, nedostatku informácií o skutočných podmienkach práce v zahraničí, vrátane podvodov, vydierania a násilia zo strany páchatelov). Ak sa rozhodnú brániť vykorisťovaniu, hrozí dievčatám a ženám strata práce a vyhostenie. Obete obchodu nedôverujú štátnym úradom, čo je súčasť a dôsledok psychického nátlaku, násilia a taktiky zo strany obchodníkov s ľuďmi. V krajných prípadoch situáciu žien a dievčat nadácia otvorenej spoločnosti charakterizuje:

- neinformovanosť o ich skutočnej situácii,
- závislosť od sprostredkujúcich osôb a organizácií,
- vysoká zadĺženosť v dôsledku vysokých cestovných nákladov do cieľovej skupiny,
- jazykové problémy,

- takmer žiadne povedomie o vlastných právach.

(Nadácia otvorenej spoločnosti, 2011, 48-49)

3.1.2 Nútené manželstvo

Manželstvo vzniká na základe slobodného a dobrovoľného rozhodnutia ženy a muža. Ak žena alebo muž vstupuje do manželstva proti svojej vôli, dochádza k nútenému manželstvu, ktoré je porušením ľudských práv a slobôd a je formou násillia. Nútené manželstvá vznikajú ako dôsledok rozhodnutia a dohody. Ak budúca nevesta alebo ženich nesúhlasia, rodina im vnucuje svoju vôľu s použitím fyzického a psychického násillia, vrátane vydierania a obmedzovania osobnej slobody. Počas manželstva násillie často pokračuje. Najzávažnejšie prípady sa končia vraždou zo cti. Takmer 18 % obetí núteného manželstva nie je plnoletých a 12 % práve dosiahlo plnoletosť. Ženy a dievčatá sú pri uzatváraní vynúteného manželstva vystavené veľkému tlaku. Na jednej strane sú vo svojich rodinách citovo zakorenené, na druhej strane ich rodina núti ku kroku, ktorý ovplyvní ich budúcnosť. Migrantky sú v cudzej krajine odkázané na svoje rodiny alebo na manžela, s ktorým uzavreli manželstvo bez dobrovoľného a slobodného rozhodnutia. Aj na Slovensku môže dochádzať k situácii, že ženy a dievčatá neuzatvárajú manželstvo na základe svojho dobrovoľného a slobodného rozhodnutia, ale pod vplyvom stereotypov, pretože do manželstva vstupujú pod vplyvom rôznych faktorov, ako napr. neprípustnosť narodenia dieťaťa mimo manželstva, neplánované tehotenstvo alebo neprípustnosť umelého ukončenia tehotenstva, spájanie zdrojov pre zaistenie príjmu rodiny (Nadácia otvorenej spoločnosti, 2011, s. 54-55).

„Každý človek má právo sa slobodne rozhodnúť, za koho sa vydá (s kým sa oženiť), platí to rovnako pre ženy, ako aj pre mužov, nezávisle od náboženstva, pôvodu, farby pleti alebo veku“ (Článok 16, ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv).

Manželstvo podľa Z. č. 36/2005 Z. z. o rodine je zväzok muža a ženy, ktorý vzniká na základe ich dobrovoľného a slobodného rozhodnutia.

3.1.3 Mrzačenie ženských pohlavných orgánov

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) mrzačenie ženských pohlavných orgánov (FGM – Female Genital Mutilation) zahŕňa všetky postupy úmyselne a nezvratne pozmeňujúce alebo zraňujúce ženské pohlavné orgány z iných ako zdravotných dôvodov.

Mrzačenie ženských pohlavných orgánov sa vykonáva hlavne v afrických krajinách a na juhu Arabského polostrova a v niektorých častiach Ázie. Ak rodičia nenájdu lekára na vykonanie zákroku, vozia dcéry do svojej domovskej krajiny. Mrzačenie ženských pohlavných orgánov predstavuje ženskú obriezku. Rozsahom ide o zákrok porovnateľný s mužskou obriezku. Motívom mrzačenia je kontrola ženskej sexuality a pozbavenie možnosti žiť plnohodnotný sexuálny život. Mrzačenie ženských pohlavných orgánov je medzinárodným spoločenstvom uznané ako porušenie ľudských práv dievčat a žien. Zasahuje do práva na zdravie, telesnú integritu a bezpečnosť, porušuje právo žiť slobodne, ako aj zákaz neľudského, krutého alebo ponižujúceho zaobchádzania a právo na život, ak dievča v dôsledku zákroku zomrie. Vo všetkých prípadoch zákrok podstupuje dievča v detskom veku a mrzačenie ženských pohlavných orgánov porušuje práva dieťaťa. Približne 100 až 140 miliónov dievčat a žien na svete žije s následkami mrzačenia ženských pohlavných orgánov. Až 3 milióny afrických dievčat od detského veku do 15 rokov sú ročne ohrozené touto praktikou. Dievčatá a ženy utrpia psychickú traumu a nezvratné sexuálne a fyzické poškodenie, ktoré drasticky znižujú kvalitu života a môžu mať až smrteľné následky (Nadácia otvorenej spoločnosti, 2011, s. 58-59).

3.2 Týranie, zneužívanie a zanedbávanie detí

Domáce násilie má zvyčajne 3 póly: mužov, ženy a deti. Záujem o situáciu detí žijúcich uprostred násilných vzťahov rastie. Násilie medzi rodičmi je charakterizované ako psychické týranie potomkov. Skutočnosťou je, že deti rôznych vekových kategórií zažívajú rôzne podoby domáceho násillia medzi rodičmi. Do domáceho násillia sú vtahované deti všetkých vekových kategórií od dojčiat až po deti v pubertálnom veku (Čírtková, 2008, s. 42, 43).

Dnešná spoločnosť je zameraná na deti, deti chrániaca, deti vysoko hodnotiaca. V súčasnosti existuje veľa činiteľov a faktorov, ktoré ohrozujú dieťa, jeho zdravý duševný a telesný život. Najväčším nebezpečenstvom pre dieťa je týranie a zneužívanie vlastnými rodičmi, vychovávateľmi alebo blízkymi osobami. Syndróm zneužívaného, týraného a zanedbávaného dieťaťa, označovaný ako CAN (Child Abuse and Neglect Syndrome), možno pokladať za jeden z najväznejších problémov v starostlivosti o dieťa. Základnými formami syndrómu „CAN“ sú (Grofová, 2009, s. 45-50):

- a) Telesné týranie – je prejavom aktívneho alebo pasívneho konania proti dieťaťu, prejavom agresie voči nemu a prejavom nepriateľského vzťahu k nemu.

Telesné týranie je krutý a surový prístup k dieťaťu, ktorý je vážne ohrozené duševné a telesné zdravie dieťaťa. Zanecháva viditeľné prejavy v podobe fraktúr, vytrhaných vlasov, popálenín a iných vážnych poranení na rôznych častiach tela dieťaťa. Podľa Zdravotnej komisie Rady Európy sa za telesné týranie pokladá nielen telesné ublíženie dieťaťa, ale aj situáciu, keď nepríde k jeho zabráneniu, resp. nezabráni utrpeniu dieťaťa vrátane úmyselného otrávenia alebo udusenia dieťaťa.

- b) Psychické týranie – zahŕňa také správanie dospelého človeka, ktoré negatívne pôsobí na psychický a citový vývoj dieťaťa a vývoj jeho správania. Táto forma môže mať formu aktívnu (verbálne útoky na sebavedomie dieťaťa, nadávky, opakované ponižovanie, zavrhovanie, zosmiešňovanie) alebo formu pasívnu (obraz nelásky, nevšímavosti, nezáujmu, nedostatku starostlivosti).
- c) Zanedbanosť a zanedbávanie – zanedbávanie znamená neuspokojenie iných ako telesných potrieb dieťaťa. Ide predovšetkým o neuspokojenie citových potrieb. Zanedbanie výchovy a vzdelania sa chápe ako neposkytnutie možnosti dieťaťu dosiahnuť naplnenie jeho vzdelanostného potenciálu (detská práca v domácnosti, absencia v škole). Zanedbávaným deťom sa nedostáva ani primeraná výživa, dostatočná osobná hygiena, ochrana pred úrazmi. Dieťa zaostáva v rozvoji emočných a poznávacích funkcií. Neuspokojené spoločenské vzťahy a kontakt s ľuďmi často nahrádzajú závislosťou od drog, alkoholu alebo sexuálnych aktivít.
- d) Sexuálne zneužívanie – je ťažké ho objaviť a dokázať. Najširšia je definícia Rady Európy z roku 1992 – sexuálne zneužitie dieťaťa považuje za nepatričné vystavenie dieťaťa pohlavnému kontaktu, činnosti alebo správaniu. Zahŕňa sexuálne dotýkanie, styk alebo vykorisťovanie kýmkoľvek, komu bolo dieťa zverené do starostlivosti, alebo kýmkoľvek, kto sa s dieťaťom dostal do kontaktu. Takou osobou môže byť príbuzný, rodič, priateľ, odborný alebo dobrovoľný pracovník alebo cudzia osoba. Mlčanlivosť si vynucuje psychickým vydieraním, vyhrážaním, rôznymi trestami, ale aj odmenami. Sexuálne zneužitie môže byť bezdotykové (vystavenie dieťaťa pornografickým videozáznamom, stretnutie s exhibicionistami), dotykové (dochádza k pohlavnému kontaktu, k láskaniu prs alebo pohlavných orgánov, k orálnemu alebo análnemu pohlavnému styku). S týmto problémom je úzko spojený syndróm detského prispôsobenia pohlavnému zneužitiu. Ide o sekundárnu viktimizáciu – druhotné zraňovanie a zneužívanie, s ktorým sa dieťa stretáva pri vyšetrovaní a kedy

konfrontácia s okolím vychádza v neprospech dieťaťa. Komerčné sexuálne zneužívanie ako druh detskej práce je najhorším spomedzi všetkých psychosociálnych a fyzickú existenciu ohrozujúcich nebezpečenstiev pre dieťa. Ide o krutú formu otroctva, do ktorého sú deti predávané, aby splatili podlžnosti svojich rodičov. Ide o bezpríkladné porušovanie detských práv a detstva. Rozšíreným problémom miliónov detí je práca v domácnosti. Často ide o predaj detí, najmä dievčat do zahraničia s príslubom, že deti budú v bezpečí, rodiny dúfajú, že im obchod pomôže vyriešiť finančné ťažkosti. V skutočnosti sa jedná o deti izolované od rodín, ktoré znášajú krutosti a sexuálne násilie, sú podvyživené, vyčerpané a je im znemožnený sociálny kontakt aj vzdelanie.

Deti trpia násilím v rodine vždy, či už sú samé priamo obeťami násillia alebo nepriamo, keď sa zúčastňujú útokov otca proti ich matke. Sú v neustálom strese, napätí, a tým strácajú pocit bezpečia domova, násilliu nerozumejú a cítia istý pocit viny, keďže svojho otca majú rady.

V roku 1989 OSN (Organizácia spojených národov) prijala Dohovor o právach dieťaťa. Podľa tohto dokumentu: *„Detstvo má nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc.“* *„Rodina ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých členov, a hlavne detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a takú pomoc, aby mohla plniť svoju úlohu v spoločnosti, uznávajúc, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia“.* Krajiny ktoré podpísali tento Dohovor, sa zaviazali chrániť dieťa pred týraním a sexuálnym zneužívaním. Dohovor o právach dieťaťa odborníci považujú za vrchol doterajšieho procesu definovania základných ľudských práv. V dohovore sú špeciálne zmienky aj o tom, že práva postihnutých detí, etnických, náboženských alebo jazykových menšín alebo detí domorodého pôvodu budú v celom rozsahu rešpektované. Rozhodujúcim princípom Dohovoru je „najlepší záujem dieťa“. Dohovor o právach dieťaťa ratifikovalo Federálne zhromaždenie bývalého Československa v roku 1991. Medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná, sú bezprostredne záväzné a majú prednosť pred domácim zákonom. K nim patrí Listina základných práv a slobôd, ktorá zaručuje zvláštnu ochranu detí a mladistvých. Právna ochrana dieťaťa je u nás všeobecne garantovaná Ústavou Slovenskej republiky a konkretizovaná v celom súbore právnych predpisov (Zákon o rodine, Občiansky zákonník, Zákonník práce, Trestný zákon, Trestný poriadok) (Sejčová, 2001, s. 14-15).

Iné medzinárodné dokumenty zabezpečujúce práva a ochranu detí. Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním – Lanzarote r. 2007. Dohovor OSN o právach dieťaťa r. 1989 – New York.

3.2.1 Šikanovanie

Šikanovanie je úmyselné a opakované fyzické a psychické ubližovanie slabšiemu jedincovi alebo skupine silnejším jedincom alebo skupinou. Za šikanovanie sa považuje, keď jeden alebo viac žiakov úmyselne a väčšinou opakovane ubližuje druhým. Ide o zneužívanie moci.

Šikanovanie predstavuje správanie, ktorého zámerom je ublížiť niekomu inému, ohroziť ho a zastrašiť. Rodičia a pedagógovia majú niekedy problém rozpoznať šikanovanie. Pokiaľ sa v triede alebo v inom kolektíve objaví šikanovanie, dieťa sa ocitne v roli obete, roli agresora a roli pozorovateľa (mlčiaca väčšina). Veľmi dôležité je rozpoznať príznaky šikanovania včas, môže to o mnohom rozhodnúť. Niektoré dieťa sa skôr, či neskôr so svojím trápením zverí (učiteľke, rodičom, súrodencom, kamarátom, prarodičom), iné si ho necháva dlho pre seba. Zo začiatku si často myslí, že dokáže situáciu zvládnuť samo, keďže dúfa, že šikanovanie samo ustane. Deti nevolajú o pomoc, pretože sa boja, že by im nikto neuveril. Ich sebavedomie je také nízke, že už o svojom probléme nechcú s nikým hovoriť. O svojom trápení nepovedia ani učiteľom, pretože sa obávajú vyšetrovania a následnej pomsty agresorov. Boja sa zdôveriť doma rodičom, pretože predpokladajú, že rodičia svojím nevhodným spôsobom riešenie celej situácie ešte zhoršia. V prípade, že sa dieťa zverí s problémom šikanovania, treba jednať rýchlo, dať mu najavo, že jeho informáciu beriete vážne, ubezpečiť ho, že mu chcete pomôcť, poskytnúť mu podporu, zistiť počas rozhovoru viac podrobností o situácii, pochváliť ho a povzbudiť. Za šikanovanie v školskom prostredí zodpovedá škola, preto je potrebné sa v tejto záležitosti na ňu obrátiť. V prvom rade treba kontaktovať triedneho učiteľa. Je potrebné sa s ním dohovoriť, že zo schôdzky bude vyhotovený zápis. Učiteľ je povinný oznámenie o podozrení na šikanovanie prijať a všetko ohlásiť vedeniu školy. Najskôr by škola mala zvážiť, či prípad bude vyšetrovať sama, alebo požiada o pomoc odborníkov (pedagogicko-psychologické poradne, iné inštitúcie zaoberajúce sa prevenciou sociálne nežiaducich javov). Pokiaľ dieťa bolo spolužiakmi brutálne fyzicky napadnuté, je potrebné navštíviť lekára, požadovať od neho lekársku správu a obrátiť sa na políciu Slovenskej republiky. V prípade, že dieťa o šikanovaní nechce hovoriť, môže vnímavý rodič sledovať také zmeny v jeho

správání, ktoré často signalizujú, že prežíva šikanovanie. Je potrebné vnímať najmä tieto prejavy (Vágnerová a kol., 2009, s. 11-31):

- za dieťaťom neprichádzajú domov spolužiaci ani iní kamaráti,
- nemá kamaráta, s ktorým by trávil voľný čas,
- iné deti ho nepozývajú na návštevu, na spoločné výlety,
- nerado chodí ráno do školy,
- ráno odkladá odchod z domova, prípadne na ňom možno spozorovať strach,
- stráca chuť do jedla,
- nechodí do školy a zo školy najkratšou možnou cestou, prosí o odvoz autom,
- zo školy chodí domov hladný (agresori mu možno berú desiatu alebo peniaze na občerstvenie),
- zaspáva s plačom, má nepokojný spánok, vykrikuje so spania,
- stráca záujem o učenie a schopnosť sa naňho sústrediť,
- zdržiava sa viac doma, ako kedykoľvek predtým,
- doma býva smutný alebo apatický, objavujú sa výkyvy nálad, niekedy i náznaky, že premýšľa o samovražde,
- žiada opakovane o peniaze na desiaty, pričom udáva nedôveryhodné dôvody, prípadne peniaze doma kradne,
- nápadne často hlási stratu svojich osobných vecí,
- je neobvykle agresívne k súrodencom alebo iným deťom, prejavuje aj zlosť voči rodičom,
- sťažuje sa na neurčité bolesti brucha alebo hlavy, prípadne ráno zvracia, chce odvrátiť povinnosť ísť do školy,
- svoje zdravotné problémy niekedy preháňa, prípadne i simuluje.

3.3 Muži ako obeť násillia

V poslednej dobe sa začínajú v odbornej literatúre len sporadicky objavovať zmienky o tom, že muži sú obeťami týrania a sexuálneho zneužívania. Muži sa stávajú objektmi násillia najmä v jednogenderových inštitúciách, ako sú napr. väzenie, armáda, zajatecké tábory. Tu sexuálne násillie na mužoch neslúži len k uspokojovaniu sexuálneho pudu, ale ide o akt ultimatívneho poníženia určitých mužov, ktorí sú potom tlačení k výkonu ženských rolí so všetkými službami, ktoré ženy mužom na slobode poskytujú. Sú akoby z kategórie mužov preradení do kategórie žien. Dochádza tiež k medzigenderovému násilliu voči mužom, a to najmä v súkromnej sfére. Muži sa

stávajú obeťami domáceho násillia v 2 až 5 % prípadov. Násillie voči mužom je ťažko dokázateľné, pretože ženy väčšinou volia rafinované formy psychického, verbálneho a emocionálneho násillia a vydierania. Fyzické násillie je najmä doménou mužov, čo však neznamená, že sú muži fyzického násillia zo strany žien ušetrení. Preukazovanie násillia a hlavne pomoc týraným mužom je komplikovaná tiež neochotou mužov vyhľadať inštitucionalizované formy psychosociálnej pomoci. Pre mužov je týranie veľmi ponižujúce, hanbia sa vyhľadať akúkoľvek pomoc. Zdrvený týraný muž vyvoláva v sociálnom okolí neistotu, pohoršenie alebo údiv a laici rýchlo nachádzajú veľké množstvo spôsobov, ako ho povzbudiť a pripomenúť im, že si majú trochu viac dupnúť.

Aj sociálni pracovníci, najmä ženy, pociťujú pri stretnutí s týranými mužmi rozpaky, ale niekedy tiež hnev alebo pohrdanie. Násillím sú ohrození najmä submisívni, neagresívni a skôr feministickí muži. So svojimi partnerkami bývajú označovaní ako „ľuťmáci“, môžu mať aj nejaký handicap (psychický, fyzický, ekonomický, sociálny) a často trpia sklonsmi k nadváhe. Ťažko nadväzujú sociálne a partnerské kontakty, nemajú vytvorenú sociálnu podpornú sieť a so svojou partnerskou sa zoznámili napr. prostredníctvom inzerátu, ktorí si oni podali (Špatenková a kol., 2004, s. 134-135).

3.4 Násillie medzi súrodencami

Súrodenecká agresia patrí medzi najmenej skúmané formy domáceho násillia. Agresívne správanie medzi súrodencami má svoj prirodzený základ v tom, že pre deti sú súrodenci ich najbližšími a najčastejšími spoločníkmi v sociálnych interakciách. Súrodenci plnia dôležitú úlohu v procese socializácie, odlišnú od funkcie rodičov. Starší súrodenci svojím správaním poskytujú mladším návod, ako riešiť rôzne situácie. Konflikty a fyzické napadnutia medzi súrodencami sú pomerne časté, častejšie ako agresia voči ostatným rovesníkom. Pri vysvetľovaní súrodeneckej agresie sa uvažuje o rivalite, konfliktoch, ktoré súvisia s vlastníctvom vecí, ktoré chce aj druhý súrodenec, a o pozíciách vo vzťahoch. Pri hľadaní príčin sú predmetom pozornosti okrem individuálnych faktorov vzťahu medzi rodičmi a reakcie rodičov na agresiu medzi súrodencami (Lovaš, 2010, s. 119, 120).

3.5 Násillie detí voči rodičom

K málo preskúmaným druhom rodinného násillia patrí agresívne správanie detí voči ich rodičom. Výskyt konfliktov v domácom prostredí je bežný a prirodzený, a to aj medzi deťmi a ich rodičmi. Rozdiely sú v spôsobe ich riešenia a v nimi vyvolaných

procesoch. Agresívne správanie detí voči rodičom sa dá charakterizovať ako cielené ubližovanie, poškodzovanie rodičov ich deťmi. Zlé zaobchádzanie s rodičmi je charakterizované ako akékoľvek správanie dieťaťa konané so zámerom spôsobiť psychologické, alebo finančné poškodenie s cieľom dosiahnuť moc a kontrolu nad rodičom. Za dôležité sa považuje, že sa rodič cíti byť správaním svojho dieťaťa znepokojený, ohrozený, ovládaný. K fyzickému napádaniu rodičov sa riadia kopanie, sácanie, údery, hádzanie vecí, udieranie do steny. K psychologickému zlému zaobchádzaniu patrí verbálna agresia ako prezývanie, nadávanie, vysmievanie sa, provokovanie, zosmiešňovanie, výhražné vyjadrovanie nenávisti a zlosti voči rodičovi. Finančné zlé zaobchádzanie a zneužívanie sa vzťahuje na branie vecí, kradnutie finančnej hotovosti, predávanie vecí z domácnosti. Často deti, ktoré sa násilne správajú voči svojim rodičom, boli samy doma objektmi emocionálneho, fyzického alebo sexuálneho týrania. Takéto zlé správanie detí voči rodičom môže byť spôsobené aj nadmernou konzumáciou alkoholu a drog (Lovaš, 2010, s. 120, 121).

3.6 Násilie voči starým ľuďom v rodinnom prostredí

Domáce násilie na senioroch zahŕňa také formy správania sa, ktorých sa voči seniorom dopúšťajú ich deti. Zlým zaobchádzaním so seniormi je akékoľvek úmyselné konanie, ktorého podstatou je neuspokojovanie základných a prirodzených potrieb seniorov, ale tiež všetky prejavy a správanie sa, ktoré môže starému človeku fyzicky alebo po psychickej stránke ublížiť alebo spôsobiť akúkoľvek ujmu. Za najčastejšie dôvody domáceho násillia sa považujú dôvody majetkové (Polák, Knápková, Tóthová, 2013, s. 57).

Objektom zlého zaobchádzania a týrania v domácom prostredí môžu byť aj starí ľudia. U starých ľudí môže okrem psychického, fyzického a sexuálneho násillia dochádzať k emocionálnemu zanedbávaniu a zneužívaniu, alebo k materiálnemu a finančnému využívaniu. Môže dochádzať k zneužívaniu a násilliu v byte starého človeka alebo v byte jeho opatrovateľa alebo spolubývajúceho. Páchateľmi násillia sú najčastejšie ich rodinní príslušníci, predovšetkým ich dospelé deti. Pomerne často sú páchateľmi násillia partneri, z ktorých najmä muži pokračujú aj v starobe v používaní takýchto praktík, vykonávaných počas celého trvania vzťahu. Zlé zaobchádzanie medzi staršími partnermi tvorí zvláštnu kategóriu rodinného násillia. Používanie fyzického násillia voči starým ľuďom sa spája najmä s mužmi. U žien ide najmä o zneužívanie súvisiace s opatrovateľstvom, ktoré vykonávajú hlavne ženy (Lovaš, 2010, s. 121).

Ochrane seniorov sa venuje viacero národných i medzinárodných dokumentov, ktoré môžu slúžiť k postihu nevhodného zaobchádzania so staršími osobami a to i pri domácom násilí. Veľkým problémom je, že týranie seniorov sa veľmi ťažko zisťuje a preukazuje. Rodinná súdržnosť, pocit závislosti, či strach z umiestnenia v ústave bránia v človeku aby sa dožadoval pomoci.

4. SOCIÁLNA, LEKÁRSKA A PRÁVNÁ INTERVENCIA V OBLASTI DOMÁCEHO NÁSILIA

4.1 Sociálne poradenstvo poskytované rodine

Z obsahového hľadiska je špecifickým sociálne poradenstvo zamerané na rodinu. Náročnosť poskytovaného sociálneho poradenstva ovplyvňuje mnoho sociálnych problémov, ktoré sa môžu kumulovať najmä v rodinnom prostredí. V rodine sa identifikujú klienti sociálnej práce, a to hlavne z hľadiska prezentácie sociálno-patologických javov, z hľadiska veku (starí ľudia, dospelávajúci, deti). Niektorí členovia sa prejavujú odlišným životným štýlom, niektorí trpia zdravotnými problémami, ďalej sú to rodiny, ktoré majú existenčné a finančné problémy, rodinnými príslušníkmi sú ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím. S uvedenými sociálnymi problémami súvisia tieto poradenské situácie (Schavel, Oláh, 2010, s. 61-64):

- riešenie rodinných a sociálnych problémov,
- umiestnenie dieťaťa do nahrádzajúcej starostlivosti rodičov dovedy, kým rozhodne súd,
- riešenie problémov dysfunkčných rodín a rodín v predrozvodovej, rozvodovej a porozvodovej fáze,
- riešenie problémov detí a mládeže v súvislosti s prezentovaním sociálno-patologických javov,
- pomoc týraným ženám a slobodným matkám,
- zabezpečenie preventívnych aktivít v oblasti sociálnej prevencie v spolupráci s ostatnými odborníkmi,
- zabezpečenie a nadviazanie osobného vzťahu detí, ktorým je potrebné z nejakých dôvodov zabezpečiť náhradnú rodinnú starostlivosť,
- vyhľadávanie občanov vhodných vykonávať náhradnú rodinnú starostlivosť,
- výchovná starostlivosť rodín, v ktorých je vážne ohrozená alebo závažne narušená výchova dieťaťa a jeho vývin,
- výchovná starostlivosť rodín, z ktorých bolo potrebné deti umiestniť ihneď do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov,
- sledovanie vývinu detí v náhradnej rodinnej starostlivosti, v ochrannej alebo ústavnej výchove pri vykonávaní kolízneho opatrovníka alebo opatrovníka maloletých detí.

4.2 Zariadenie núdzového bývania

V zariadení núdzového bývania sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, na ktorej je páchané násilie. Tiež sa poskytuje fyzickej osobe, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi, osamelej tehotnej žene, prípadne rodičom s deťmi, ktorí nemajú zabezpečené ubytovanie, alebo zo závažných dôvodov nemôžu užívať bývanie. Zariadenie núdzového bývania sa poskytuje aj osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, alebo ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a nemá, kde bývať, resp. zo závažných dôvodov nemôže užívať bývanie. V tomto zariadení sa poskytuje sociálne poradenstvo, ubytovanie na určitý čas a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. V zariadení núdzového bývania sa utvárajú podmienky na vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, príprava stravy alebo výdaj potravín, záujmová činnosť, pranie, žehlenie a údržba šatstva a bielizne. Ak je potrebné chrániť zdravie a život fyzickej osoby (FO), na ktorej je páchané násilie a fyzická osoba (FO), ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi, zabezpečuje sa v zariadení núdzového bývania utajenie miesta jej ubytovania a jej anonymita (Oláh, Roháč, 2010, s. 45 - 46). Sociálne služby v zariadení núdzového bývania sa poskytujú na základe Z. č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

4.3 Interdisciplinárna spolupráca v prípadoch domáceho násillia

Interdisciplinárna spolupráca je požadovaná tam, kde riešenie problému vyžaduje komplexný prístup a intervenciu dvoch a viac špecialistov rôznych odborov. Interdisciplinárnou spoluprácou je priebežné konzultovanie problémov klientov alebo pacientov s expertom odlišného oboru alebo odporúčanie kontaktu na kolegu odlišného oboru. Dnes existujú rámcovo stanovené pravidlá komunikácie medzi políciou, intervenčnými centrami a súdmi. Pre ohrozené osoby môže byť veľkou posilou, ak vidia fungujúci systém pomoci ich vzájomnú previazanosť. Komunikácia medzi všetkými subjektmi pomoci vychádza z individuálnych situácií a konkrétnej podoby pomoci, tak nemôžu byť záväzné. V praxi záleží na každom kraji, akým spôsobom povedie činnosť intervenčných centier, ktorých úlohou je koordinovať spoluprácu rôznych inštitúcií a služieb: polície, obecného úradu a orgánu sociálne právnej ochrany dieťaťa, zdravotníckych zariadení alebo azylových domov, krízových centier. Na intervenčné centrum sa možno obrátiť aj bez zásahu polície a vykázania násilnej osoby (Cimrmannová a kol., 2013, s. 114-115).

4.4 Krízová intervencia

Krízová intervencia je špecializovaná pomoc osobám, ktoré sa ocitli v kríze. Tvoria ju rôzne formy pomoci, ktoré majú za úlohu vrátiť jedincovi jeho psychickú rovnováhu, narušenou kritickou životnou udalosťou. Krízová intervencia vo forme **psychologickej pomoci** spočíva v časovo obmedzenom terapeutickom kontakte zameranom na problém, ktorý krízu vyvolal. Jedinec je s krízou konfrontovaný a dochádza k jej riešeniu. Eliminácia príznakov krízy a znovuobnovenie psychickej rovnováhy zabraňuje ďalšiemu rozvoju dezorganizácie.

„**Lekárska pomoc** zahŕňa najmä intervenciu psychiatrickú a v prípade potreby i medikáciu a krátkodobú hospitalizáciu.

V rámci **sociálnej pomoci** je krízová intervencia chápaná ako činnosť, ktorá smeruje k okamžitému sociálnemu zásahu zameranému na osoby, ktoré sa ocitli v akútnej krízovej situácii. Zahŕňa služby sociálnej intervencie poskytované osobám, ktoré sa prechodne ocitli alebo žijú v mimoriadne ťažkých pomeroch.

Právna pomoc môže byť v obmedzenom rozsahu poskytnutá tiež sociálnym pracovníkom, a to najmä v oblasti sociálno-právnej, ale spadá predovšetkým do kompetencie právnikov. Krízová intervencia teda predstavuje komplexnú, intenzívnu pomoc“ (Špatenková a kol., s.16). Špecifickými znakmi krízovej intervencie sú: okamžitá pomoc, redukcia ohrozenia, časové ohraničenie, koncentrácia na problém, intenzívny kontakt, individuálny prístup, štruktúrovaný, aktívny, ale aj direktívny prístup.

Krízovú intervenciu v praxi tvoria najčastejšie tieto aktivity (Špatenková a kol., 2004, s. 15-17):

- uľahčenie komunikácie,
- podpora ventilácie emócií,
- poskytnutie emocionálnej podpory a pocitu bezpečia,
- konfrontácia s realitou a eliminácia tendencií k odmietaniu a skresľovanie reality,
- identifikácia najdôležitejšieho problému, ktorý je potrebné riešiť,
- zhodnotenie doterajších adaptačných mechanizmov a využitie efektívnych adaptačných mechanizmov,
- mobilizácia zdrojov pomoci,
- vytvorenie plánu pomoci.

4.5 Úloha lekára v kontexte domáceho násillia

Lekár je dôležitou osobou na poli sekundárnej prevencie domáceho násillia. V praxi môže byť prvým odborníkom, ktorý prichádza do kontaktu s týranou alebo zanedbávanou osobou. Táto skutočnosť je všeobecná známa a odráža sa v najrôznejších odporúčaniach, vestníkoch a manuáloch. Sami lekári túto významnosť nemusia pociťovať alebo sa jej dokonca bránia. Je potrebné hľadať jednoduchšie cesty prevencie domáceho násillia v zdravotníctve a jasne ukázať, že lekárska intervencia nemusí spočívať v riešení prípadu domáceho násillia v celej šírke. Lekár môže prispieť svojou odbornou skúsenosťou tým, že násillie rozpozná a zaznamená do dokumentácie, prípadne poskytne len základnú pomoc v akútnych situáciách. Potom už nebýva zaťažovaný prácou na prípade (Cimrmannová a kol., 2013, s. 115).

4.6 Polícia a domáce násillie

Intervencie a postupy polície pri riešení domáceho násillia patria k všeobecne menej známym. Môžu byť skreslené najrôznejšími predsudkami, ale aj zlými skúsenosťami občanov. Súčasné legislatívne normy a vnútorné predpisy polície ukladajú policajtom, aby v kontexte domáceho násillia plnili také preventívne úlohy a role pomáhajúceho, ktorí dokáže efektívne komunikovať s osobami v kríze. Súčasťou ich intervencie je informovanie ohrozenej osoby o tom, že Slovenská republika je už dostupný systém pomoci a zákony chránia práva ohrozených osôb. Výjazdy policajtov k prípadom domáceho násillia patria k najťažším z hľadiska udržiavania profesijnej role. Efektívna intervencia vyžaduje najmä vynikajúce komunikačné schopnosti. Policajti sa postupne vzdelávajú v rámci základnej odbornej prípravy a za pomoci ucelených metodík, ktoré vznikali v spolupráci s expertmi na rozpoznanie a riešenie domáceho násillia. U polície pôsobia špecialisti, ktorí sa zoberajú výlučne domácim násillím. Pracovníci prvého kontaktu však bývajú radoví policajti. Policajti sa v praxi stretávajú s ohrozenými osobami v týchto rolách: manželka, manžel, druh, družka, bývalí manželia a osoby žijúce v spoločnej domácnosti, čiže deti a seniori. Nezanedbateľnú skupinu sú osoby so zdravotným postihnutím odkázané na pomoc blízkych. Oproti iným trestným činom je špecifikom domáceho násillia, že osoba zotráva vo vzťahu, pretože má silné väzby na násillnú osobu: spoločná domácnosť, účty, deti, rodina, majetok a priatelia, spomienky. Sprievodným javom domáceho násillia môže byť

sociálna izolácia, s ktorou súvisí lojalita k násilníkovi a strach zo straty tejto fungujúcej sociálnej väzby. Často prevláda pocit, že každé riešenie je zlé a znamená stratu. Možno predpokladať, že volanie o pomoc sa deje v extrémne vyostrenej, krízovej situácii, ktorá poskytuje potenciálnu zmenu. Dôležitou súčasťou komunikácie je práca s motiváciou. Ochota spolupracovať je zvyčajne najvyššia okamžite po incidente. Vhodné podmienky pre zmenu však bývajú dočasne a prípadné zlyhanie systému pomoci býva podnetom k návratu do násilného vzťahu (Cimrmannová a kol., 2013, s. 136-138).

Krízová sociálna situácia podľa zákona o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. je ohrozenie života alebo zdravia fyzickej osoby alebo rodiny, ktoré vyžaduje bezodkladné riešenie sociálnou službou.

4.6.1 Vykázanie

Ak hrozí, že sa násilná osoba opäť dopustí útoku proti zdraviu, životu, slobode alebo ľudskej dôstojnosti, môže policajt využiť inštitút vykázania zo spoločného bytu alebo domu. Ide o preventívne opatrenie. Vykázanie nenahrádza sankciu za páchané násilie. Jeho zmyslom je zastaviť násilie a jasne informovať o jeho neprístupnosti, eliminovať vplyv násilnej osoby na rozhodovaní ohrozenej osoby a poskytnúť priestor na riešenie situácie za pomoci intervenčného centra. Policajt o vykázaní rozhoduje aj v neprítomnosti násilnej osoby, a to na základe vyhodnotenia zistených skutočností: informácií od oznamovateľa, účastníkov incidentu, podľa eskalácie násillia, záznamov v informačných systémov.

Novela zákona o policajnom zbore Z. č. 171/1993 umožňuje prikázať násilníkovi opustiť byt, alebo dom, zakázať mu zdržiavať sa v ňom na dobu 48 hodín. Za ten čas sa môže obeť násillia obrátiť na súd s návrhom na predbežné opatrenia.

Policajt vymedzí priestor vykázania s ohľadom na bezpečnosť ohrozenej osoby. Násilná osoba dostane od policajta kontakty na ubytovacie zariadenia, vezme si osobné veci a odovzdá kľúče. Polícia je povinná kontrolovať dodržiavanie vykázania a do 24 hodín kontaktovať intervenčné centrum, príslušný súd, orgán sociálnoprávnej ochrany detí (v prípade, že v rodine žijú deti). Policajt informuje ohrozenú osobu o psychologických službách pre ohrozené osoby a odovzdá jej kontakty v danej lokalite. Násilná osoba si môže zvoliť právneho zástupcu, s rozhodnutím o vykázaní sa však nečaká na jeho prítomnosť. Ak je ohrozenou osobou senior alebo chorý odkázaný na starostlivosť vykázanej osoby a nie je k dispozícii nikto, kto by túto starostlivosť

nahradiť, policajt informuje odbor sociálnej starostlivosti. Ak dôjde k vykázaní v nočných hodinách, policajt zabezpečuje prevoz ohrozenej osoby do nemocnice a odbor sociálnej starostlivosti podá správu (Cimrmannová a kol., 2013, s. 139, 140).

4.6.2 Viktimizácia

Viktimológia je novou vednou disciplínou, ktoré vedeckým spôsobom nahliada na obeť trestných činov. V jej rámci sa môžeme stretnúť s niekoľkými uhlami pohľadu na obeť a to s psychologickým, trestnoprávnym, kriminologickým a sociologickým. Táto vedná disciplína študuje javy a súvisiace zákonitosti ako interakciu medzi páchatelom a obeťou, proces viktimizácie, postavenie obetí v slovenskom trestnom konaní alebo pomoc obetiam.

Podľa Střílkovéj (2009, s. 23) viktimnosť predstavuje súhrn predpokladov, ktorý zvyšujú pravdepodobnosť, že sa osoba stane obeťou trestného činu. Viktimizácia je proces poškodzovania a spôsobovania ujmy, v dôsledku ktorého sa z potenciálnej obeť stáva skutočná obeť trestného činu. Začiatkom je vlastný útok na obeť, ktorý však viktimizácia spravidla nekončí. Závažný je problém reviktimizácie, z ktorej vyplýva, že s každou ďalšou viktimizáciou klesá u obeť ochota oznámiť udalosť a znižuje sa jej dôvera o pomoc zvonku. Oddŕavovanie oznámenia po jednotlivých incidentoch vytvára priaznivé prostredie pre upevnenie cyklu násilia v rodine (Střílková, Fryšták, 2009, s. 23-24).

4.7 Trestnoprávne možnosti riešenia domáceho násilia

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. (TZ) v súčasnosti nepozná skutkovú podstatu trestného činu domáceho násilia. Domáce násilie možno postihovať prostredníctvom viacerých trestných činov, ktoré sú zaradené do rôznych hláv osobitnej časti trestného zákona. V súvislosti s domácim násilím najčastejšie prichádzajú do úvahy tieto trestné činy (Polák, Knápková, Tóthová, 2013, s. 57-58):

- pozbavenie osobnej slobody (§ 182 TZ),
- ublíženie na zdraví (§ 155 a § 156 TZ v spojitosti s § 132 ods. 3 TZ),
- obmedzovanie osobnej slobody (§ 183 TZ),
- znásilnenie (§ 199 TZ),
- sexuálne násilie (§ 200 TZ),

- sexuálne zneužívanie (§ 201 TZ),
- týranie blízkej a zverenej osoby (§ 208 TZ),
- násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi (§ 359 TZ),
- nebezpečné vyhrážanie (§ 360 TZ),
- nebezpečné prenasledovanie (§ 360a TZ).

4.8 Prevencia domáceho násilia

Podľa Poláka (2013, s. 57) **primárna** prevencia by mala byť zameraná na elimináciu rizík pravdepodobného vzniku domáceho násilia. Ide o zníženie výskytu nových prípadov domáceho násilia v populácii. Najúčinnnejším opatrením je starostlivý a uvážlivý výber životného partnera, budovanie dobrého rodinného zázemia, dostatočná informovanosť o tom, čo je vo vzťahu, v rodine a pri spolužití osôb v spoločnej domácnosti zvyčajne považované za normálne a čo už by nemalo byť tolerované.

Sekundárna prevencia je zameraná na včasnú identifikáciu problému domáceho násilia a zahŕňa všetky opatrenia a intervencie s cieľom zabrániť zhoršovaniu situácie, zamedziť komplikáciám a negatívnym dôsledkom. Sekundárna prevencia môže mať podobu krízovej intervencie, poradenstva alebo priamo terapie poskytovanej aktérom domáceho násilia, ale aj ďalším osobám v domácnosti zasiahnutým násilím. Pokiaľ si osoba ohrozená aj osoba násilná prajú aj po incidente domáceho násilia zotrvať vo vzájomnom vzťahu, môže byť za určitých okolností efektívne párové alebo manželské poradenstvo alebo rodinná terapia.

Terciárna prevencia sa snaží zmierniť nepriaznivé dopady domáceho násilia. Je zameraná na odstránenie alebo zmiernenie následkov domáceho násilia a snaží sa o návrat zasiahnutých osôb k normálnemu fungovaniu a tiež o zvýšenie kvality ich života. Zahŕňa reintegráciu, sociálnu rehabilitáciu, reedukáciu, resocializačné činnosti a sociálne opatrenia ako komplexnú starostlivosť o osoby zasiahnuté domácim násilím vrátane ubytovania, sociálnych služieb, sociálnych dávok. Úlohou pracovníkov v pomáhajúcich profesiách je predovšetkým podpora osôb ohrozených domácim násilím a ich reintegrácia do spoločnosti: podpora komunikácie medzi jednotlivými zložkami, ktoré poskytujú nadväznú spoluprácu, výcvik a supervíziu jednotlivcov a tímov, pôsobenie pri podpore svojpomocných aktivít.

Primárna prevencia – realizované aktivity by sa mali dotýkať všetkých vrstiev obyvateľstva a všetkých úrovní bez ohľadu na rozlišovacie kritériá ako je pohlavie, vek, povolanie, pracovné zaradenie alebo vzdelanie. Za najefektívnejší prostriedok možno považovať širokospektrálnu, všestrannú a mnohovrstvovú osvetovú činnosť, vzdelávanie, potláčanie rodových stereotypov, dôraz kladený na rovnoprávnosť pohlaví, kampane programy a iné aktivity.

Sekundárna prevencia – vytipovanie rizikových skupín obyvateľstva na základe všeobecných poznatkov o výskyte násilia v rodine. Presne cielené pôsobenie na uvedené skupiny tak, aby dochádzal k pozitívnemu ovplyvňovaniu jednotlivých rizikových situácií, rizikových faktorov. Toto pôsobenie umožňuje zabrániť tomu, aby uvedené faktory nadobudli takú intenzitu pôsobenia, ktorá násilné správanie v rodine vyvoláva, podporuje.

Terciárna prevencia – zameranie pozornosti na oblasti pomoci obetiam – deťom, ženám, mužom alebo seniorom, ak sa stali obeťami násilia v rodine (Polák, Knápková, Tóthová, 2013, s. 57).

4.9 Neštátne neziskové organizácie – občianske združenia poskytujúce pomoc obetiam domáceho násilia

Slovenské Krízové centrum DOTYK (SKC DOTYK) je občianske združenie, ktoré pôsobí od roku 2000 v treťom sektore. Prvoradou činnosťou občianskeho združenia je poskytovanie komplexnej pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi a obetiam domáceho násilia. Pomoc pozostáva z vynímania obetí z rizikového prostredia, osobnej ochrany, poskytovania anonymného ubytovania, zabezpečovania základných životných potrieb, psychologicko-sociálno-právneho poradenstva, advokácie, vzdelávania a aktivít zameraných na ich reintegráciu späť do rodiny a spoločnosti. Organizácia sa okrem poskytovania priamej pomoci venuje aj terénnej práci, skladajúcej sa z dlhodobého a systematického mapovania oblastí, kde dochádza k trestnému činu obchodovania s ľuďmi. Zároveň skúma aj prostredie detskej pornografie a prostitúcie za účelom eliminácie zdrojov ich vzniku.

SKC Dotyk obetiam domáceho násilia a obchodovania s ľuďmi poskytuje:

- zabezpečenie utajeného chráneného bývania
- garanciu bezpečia

- dočasnú finančnú a materiálnu pomoc
- lekársku starostlivosť
- sprostredkovanie kontaktu s rodinou
- sprostredkovanie kontaktov na organizácie poskytujúce pomoc v zahraničí
- pomoc pri styku s orgánmi činnými v trestnom konaní
- pomoc pri hľadaní zamestnania, lacného ubytovania
- bezplatné rekvalifikačné kurzy(Dotyk –Slovenské krízové centrum. [online]. © 2006-2012 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.dotyk.sk/01-profil/index.php>)

PRO FAMILIA je nezávislá, nezisková organizácia, ktorá vznikla 12. mája 1993 ako nadácia a 8. júla 1997 bola Ministerstvom vnútra SR preregistrovaná na občianske združenie. Poslaním občianskeho združenia PRO FAMILIA je podporovať zlepšovanie kvality života jednotlivcov a rodín, podporovať odstraňovanie a prevenciu násilia páchaného na ženách a deťoch poskytovaním:

- špecializovanej pomoci a sociálnych služieb,
- vzdelávania a výcviku pomáhajúcim profesiám špecializovanej pomoci a sociálnych služieb, a uskutočňovaním:
- informačnej, publikačnej, edičnej a expertíznej činnosti.
- Začlenenie Slovenska do medzinárodnej siete ženských organizácií Ženy Európy proti násiliu WAVE (1998).
- Medializácia témy ľudských práv žien a „prelomenie bariéry mlčania" o probléme násilia páchaného na ženách (150 článkov a vystúpení v médiách).
- Informačná a publikačná činnosť a šírenie relevantných odborných informácií v odbornej a laickej verejnosti (informácie zachraňujú životy).
- Vypracovanie tieňovej stratégie: Konat' proti násiliu na ženách: Návrh opatrení a aktivít v SR (1998).
- Participácia na iniciovaní a uskutočnení zmien legislatívy a právnej praxe „nová legislatíva proti domácemu násiliu" (1999, 2002, 2004, 2006, 2009).
- Vytvorenie a realizácia modelu komplexnej pomoci a služieb pre týrané ženy, založeného na štandardoch EÚ (2003). Pro Familia. [online]. © 2010 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: http://www.profamilia.sk/charakteristika_organizacie.html

5. PRÁVNÁ ÚPRAVA PROBLEMATIKY DOMÁCEHO NÁSILIA

Domáce násilie má vážne spoločenské príčiny a dôsledky, a preto je nutné neustále vylepšovať a zdokonaľovať zákony, ktoré sa venujú tejto problematike. Na základe týchto zákonov sa zabezpečuje právna ochrana týraných osôb a potrebné kroky voči násilníkovi.

Najvyšším zákonom štátu je Ústava SR z.č. 460/1992 Zb., ktorá zaručuje každému základné ľudské práva a slobody, právo na život, na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Z Ústavy SR je dôležité spomenúť:

- Čl.12 Ústavy SR „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné a nezrušiteľné.“
- Čl.19 Ústavy SR „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“
- Čl.46 Ústavy SR „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne SR.“

Ďalšou právnou normou, ktorá sa zaoberá majetkovými vzťahmi a občianskymi právami a slobodami je Občiansky zákonník z.č.40/1964 Zb. Upravuje občiansko - právne vzťahy, majetkové vzťahy, prispieva k napĺňaniu občianskych práv a slobôd, najmä k ochrane osobnosti a nedotknuteľnosti vlastníctva.

Občiansky súdny poriadok Z.č.99/1963 Zb. upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, tiež aj výchova k zachovávaniu zákonov, čestnému plneniu povinnosti a úcta k právam spoluobčanov.

Trestný zákon Z. č. 300/2005 upravuje základy trestnej spoločnosti, druhy trestov a ochranných opatrení, ich ukladanie a skutkové podstaty jednotlivých trestných činov.

Trestný poriadok Z.č. 301/2005 Z. z. upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní (prokuratúra, polícia) a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich

páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických a právnických osôb.

Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. zákon rieši vznik a zánik manželstva, vzťahy medzi manželmi, vzťahy medzi rodičmi, deťmi a ostatnými príbuznými, náhradnú starostlivosť, poručníctvo a opatrovníctvo, vyživovacie povinnosti, určenie rodičovstva a osvojenie.

Orgány sociálnoprávnej ochrany a súdy zabezpečujú ochranu práv detí, tiež rozhodujú pri nezhodách rodičov, úprava výkonu rodičovských práv a povinností v súlade s úpravou zákona o rodine.

Antidiskriminačný zákon č. 365/2014 Z. z. upravil uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania a ustanovil prostriedky právnej ochrany, ak dôjde k porušeniu tejto zásady. Rovnaké zaobchádzanie spočíva v zákaze diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu vo výkone práv a povinností v súlade s dobrými mravmi, ako aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou. Tento zákon definuje aj obťažovanie, ktorým je také zaobchádzanie s osobou, ktoré táto osoba môže odôvodnene považovať za nepríjemné, nevhodné alebo urážlivé a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zníženie dôstojnosti tejto osoby alebo vytvorenie nepriateľského, ponižujúceho alebo zastrášujúceho prostredia, alebo ktorého strpenie môže pokladať za podmienku na rozhodnutie, alebo výkon práv a povinností vyplývajúcich z právnych predpisov. Stanovuje povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v ním definovaných oblastiach spoločenského života a ustanovuje aj mechanizmus na dosiahnutie rovnakého zaobchádzania a na ochranu pred diskrimináciou.

Zákonník práce č. 311/2001 Z. z. Ochrňuje pri prijímaní do zamestnania znevýhodnené osoby, tiež vydaté ženy s malými deťmi. Zakazuje diskrimináciu a určuje zamestnávateľovi povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania a dodržovania ľudských práv.

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Zákon zabezpečuje ochranu dieťaťa pre jeho blaho, rešpektujúc jeho práva a zápisy vyplývajúce z Medzinárodného dohovoru práv dieťaťa. Zabezpečuje opatrenia pre potrebnú pomoc rodinám, aby deti mohli vyrastať v starostlivosti rodičov.

Zákon o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, ich financovanie a dohľad nad ich poskytovaním.

Sociálnymi službami sa zabezpečuje riešenie nepriaznivej sociálnej situácie, krízové situácie jednotlivca i rodiny, uspokojovanie základných životných potrieb fyzických osôb, začlenenie fyzickej osoby do spoločnosti.

Zákon o priestupkoch č. 372/1990 Zb. Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnuteľný podľa osobitných právnych predpisov, alebo o trestný čin. Zákon o policajnom zbore č. 171/1993 Z. z. Policajný zbor je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti zločinnosti vrátane jej organizovaných foriem a medzinárodných foriem a úlohy, ktoré pre Policajný zbor vyplývajú z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky.

5.1 Trestný zákon

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. upravuje základy trestnej zodpovednosti, druhy trestov a ochranných opatrení, ich ukladanie a skutkové podstaty trestných činov. S danou problematikou súvisia trestné činy proti životu a zdraviu, proti slobode a ľudskej dôstojnosti, proti rodine a mládeži. (napr. násilie proti skupine a jednotlivcovi, týranie blízkej a zverenej osoby, vydieranie, znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie a ďalšie.) Trestné činy možno rozdeliť podľa spôsobu porušenia ľudských práv stanovených Ústavou Slovenskej republiky:

- Proti životu a zdraviu (napr. § 147 zabitie 9 – 12 rokov odňatia slobody; § 155 ťažká ujma na zdraví 5 – 12 rokov odňatia slobody; § 156 ublíženie na zdraví 1 – 3 roky odňatia slobody;)
- Proti slobode (napr. § 183 obmedzovanie osobnej slobody 3 – 8 rokov odňatia slobody);
- Proti ľudskej dôstojnosti (napr. § 199 znásilnenie – donútenie ženy k súložu 7 – 15 rokov odňatia slobody, § 201 sexuálne zneužívanie – súlož s osobou mladšou ako 15 rokov 7 – 12 rokov odňatia slobody).

Trest smrti bol až do jeho zrušenia v roku 1990 riadne zákonný a vykonával sa prostredníctvom súdu, ktorý daný rozsudok smrti vydal v mene republiky. V období rokov 1970 až 1990 sa na území Slovenska odsúdilo na smrť 31 osôb. Najvyšší súd

potvrdil 21 osôb, ktorým bol osudný rozsudok smrti. Nie je potrebné dlho pátrať, aby sme narazili na posledný rozsudok smrti vydaný súdom na Slovensku . Posledný rozsudok smrti vydal Krajský súd v Banskej Bystrici v roku 1989 v trestnej veci proti Štefanovi Svitekovi, ktorý sa dopustil trojnásobného trestného činu vraždy. Posledná žena na Slovensku, pre ktorú bol rozsudok smrti osudný bola, Irena Čubirková v roku 1966. Trest smrti a s ním spojený rozsudok smrti v trestnom práve je rozporuplná otázka z hľadiska porušovania základných práv a slobôd, ale aj prevencie a účinnosti tohto trestu. Vojčík a partners. Trest smrti v Európe aj v 21. storočí [online]. © 03.03.2011 [cit. 18.02.2014]. dostupné z : <http://www.aktuality.sk/clanok/183241/trest-smrti-v-europe-aj-v-21-storoci/>

5.2 Trestný poriadok

Trestný poriadok Z.č.301/2005 Z. z. upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní (prokuratúra, polícia) a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických a právnických osôb. Súčasťou dôležitej novely (č. 422/2002) starého Trestného poriadku z roku 1961 bola skutočnosť, že na stíhanie páchatel'a domáceho násillia sa nevyžaduje súhlas poškodeného s trestným stíhaním. Táto zmena je dôležitá vzhľadom na potrebu úzkej previazanosti trestného práva hmotného a trestného práva procesného na účinnú ochranu postihnutej osoby. Aj zákon č. 301/2005 z 24. mája 2005 Trestný poriadok, s platnosťou od 1. januára 2006, túto novelizáciu vkomponoval do svojho znenia (por. § 211 ods.1). Podľa § 2 ods. 6 orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti. To znamená, že trestné činy v okruhu domáceho násillia budú stíhané aj bez súhlasu obetí a páchatel' nebude mať dôvod nútiť obeť k tzv. stiahnutiu trestného oznámenia. Samozrejme obeť, ktorá je zároveň svedkom, resp. ďalší svedkovia, ktorí sú rodinnými príslušníkmi páchatel'a, majú právo odoprieť výpoveď (podľa § 130). Vo vzťahu k skrátenému vyšetrovaniu, rekodifikácia priniesla v § 204 možnosť páchatel'a trestného činu postaviť pred súd do 48 hodín, čo je pozitívum z hľadiska zaistenia páchatel'a a jeho skorého odsúdenia, resp. dania do väzby. Žiaľ prax ukazuje, že dôsledkom nedostatku vyšetrovateľov a ich nadmernou zaťaženosťou býva trestné stíhanie nie dostatočne rýchlo skončené. V prípadoch, ktoré nie sú riešené väzobne a páchatel' je stíhaný na slobode, trvá vyšetrovanie i trestné stíhanie dlhšie. Dôležitou právnou úpravou je aj poskytovanie informácií poškodenému, ktorému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom

obvineného alebo odsúdeného na slobode – prepustením alebo útekem z väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody. Za informovanosť sú zodpovedné orgány činné v trestnom konaní (§ 46 ods. 8; § 74 ods. 2) a poškodený môže o to už v prípravnom konaní požiadať prokurátora, resp. súd v konaní pred súdom (§ 46 ods. 9).

5.3 Zákon o priestupkoch

Ide o zákon SNR č. 372/1990 Zb. z 28. augusta 1990 v znení neskorších predpisov. Medzi priestupky proti občianskemu spolunažívaniu patria podľa § 49 aj a) ublíženie na cti – urážky, vydanie iného na posmech, b) nedbanlivé ublíženie na zdraví, d) vyhrážanie sa ujmu na zdraví, drobné ublíženia na zdraví, schválnosti alebo iné hrubé správanie sa. Len v bode a) je potrebný návrh postihnutej osoby, v ostatných prípadoch sa priestupky prejednávajú z úradnej povinnosti (por. § 67-68). Za takéto priestupky je možné uložiť finančnú pokutu do 33 eur (body b-d). Finančné sankcie však majú dopad na celú rodinu.

5.4 Občiansky zákonník

Medzi novými zákonmi samostatnej SR chýba aj Občiansky zákonník. Súčasným platným Občianskym zákonníkom je zákon č. 40/1964 Zb. z 26. februára 1964 v znení neskorších predpisov. Úlohou Občianskeho zákonníka je najmä ochrana osobnosti a upravovanie majetkových vzťahov fyzických a právnických osôb. Vzhľadom na bezpodielové spoluvlastníctvo manželov je dôležitá novelizácia z 19. augusta 2002 zákonom č. 526/2002. V prípadoch „domáceho násillia“ je dôležitý § 146: (1) Ak dôjde medzi manželmi k nezhode o právach a povinnostiach vyplývajúcich z bezpodielového spoluvlastníctva, rozhodne na návrh niektorého z nich súd. (2) Ak sa z dôvodu fyzického alebo psychického násillia alebo hrozby takého násillia vo vzťahu k manželovi alebo k blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom dome alebo byte, stalo ďalšie spolužitie nezniesiteľným, môže súd na návrh jedného z manželov obmedziť užívacie právo druhého manžela k domu alebo bytu patriacemu do bezpodielového spoluvlastníctva, prípadne ho z jeho užívania úplne vylúčiť (por. aj § 142 v prípadoch násillného správania podielového spoluvlastníka). Právo na ochranu života a zdravie je silnejšie ako vlastnícke právo násillníka, či právo vyplývajúce zo spoločného nájmu domu/bytu. Dôležitým bolo zrušenie povinnosti zabezpečenia náhradného bývania pre páchatel'a – partnera, ktorý sa dopustil násillia.

5.5 Zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi

Jedná sa o zákon č. 215/2006 z 15. marca 2006. Medzi ujmy poškodených osôb, ktoré majú právo na jednorázové finančné odškodnenie, patria ublíženie a ťažká ujma na zdraví, ale aj znásilnenie, sexuálne násilie a sexuálne zneužívanie (§ 2 ods.b). Týmto sa odstránilo bagatelizovanie závažnosti týchto trestných činov. Ak poškodeným nebolo finančné odškodnenie uhradené inak, môže im jednorazovú finančnú na vlastnú žiadosť poskytnúť MS SR. Odškodnenie znásilnenia alebo sexuálneho násillia nevyklučuje možnosť odškodnenia morálnej škody (ujmy) spôsobenej tým istým trestným činom.

5.6 Nová legislatíva na pomoc obetiam domáceho násillia

Najpodstatnejšie zmeny nastali v Trestnom zákone. Ide o zakotvenie princípu, že ak sa páchatel' dopustí trestného činu násillia proti jednotlivcovi, vydierania, znásillenia, sexuálneho násillia a sexuálneho zneužívania voči blízkej a zverenej osobe, stihne ho prísnejší trest, ako doposiaľ a ako keby tento čin spáchal voči cudzej osobe. U trestného činu najčastejšie páchaného v rámci domáceho násillia, a to trestného činu násillia proti skupine obyvateľov a jednotlivcovi sa doterajšia trestná sadzba odňatia slobody zvyšuje z jedného roka až na dva roky. U trestného činu vydierania spáchaného v rámci domáceho násillia sa doterajšia trestná sadzba odňatia slobody zvyšuje z troch rokov na dva až osem rokov. U trestných činov znásillenia a sexuálneho násillia spáchaných v rámci domáceho násillia sa doterajšia trestná sadzba odňatia slobody zvyšuje z dva až osem rokov na päť až dvanásť rokov. Pri trestnom čine sexuálneho zneužívania sa doterajšia sadzba odňatia slobody zvyšuje z jeden až osem rokov na dva roky až desať rokov. Podstatným spôsobom nová právna úprava definuje existujúci trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby, podľa ktorého sa za týranie považovalo až opakované bitie, neoprávnené uzatváranie, nadmerné vyvolávanie strachu a stresu, alebo iné neprimerané alebo neodôvodnené trestanie, čo je v rozpore s medzinárodnými dohovormi o ľudských právach osobitne právach detí, pretože takéto formulácie okrem iného umožňovali telesné a iné tresty detí. Nová právna úprava vypúšťa neadekvátne, proti ľudsko-právne a diskutabilné pojmy a vypočítava, aké konania najmä, ak ich výsledkom je fyzické alebo psychické utrpenie, sú považované za týranie.

Oproti predchádzajúcej právnej úprave sa zavádza aj nové konanie, ktoré charakterizuje tzv. ekonomické násilie a za neho bude potrestaný ten, kto blízku alebo zverenú osobu neodôvodnene obmedzuje v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať a spôsobí jej tým utrpenie. Zvyšujú sa aj trestné sadzby za tento trestný čin, základná sadzba odňatia slobody jeden rok až päť rokov sa zvyšuje na dva roky až osem rokov. Podľa novej právnej úpravy trest odňatia slobody a to na tri roky až desať rokov hrozí aj takému páchatelovi, ktorý spácha trestný čin týrania, hoci bol v posledných dvoch rokoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody prepustený. Zvyšuje sa trestná sadzba odňatia slobody u tohto trestného činu spáchaného obzvlášť surovým spôsobom na päť až dvanásť rokov. Ak pred novelou najvyšším trestom za trestný čin týrania bolo odňatie slobody na desať až pätnásť rokov a to vtedy, ak páchatel týraním spôsobil ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, po novele ak niekto úmyselne utýra blízku alebo zverenú osobu na smrť, hrozí mu trest odňatia slobody na dvanásť až pätnásť rokov alebo výnimočný trest. Každého z týchto trestných činov - teda trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby, násilia, vydierania, znásilnenia, sexuálneho násilia a zneužívania voči nej sa za blízku osobu nebude považovať už len príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel, ale aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou – príbuzným v pokolení priamom, osvojiteľom, osvojencom, súrodencom a manželom, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti. Novelou sa sprísňujú podmienky na podmienené prepustenie odsúdeného za trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby, znásilnenia, sexuálneho násilia a zneužívania, ak boli spáchané na blízkej a zverenej osobe.

Novelou sa zavádza aj nové ochranné liečenie, ktoré bude môcť súd uložiť páchatelovi, ktorý spáchal násilný trestný čin voči blízkej alebo zverenej osobe, ak možno vzhľadom na jeho osobu dôvodne predpokladať, že bude v násilnom konaní pokračovať. Novelou sa zavádza aj nový druh primeraného obmedzenia, ktorú bude môcť súd uložiť páchatelovi trestného činu spáchaného na blízkej a zverenej osobe a spočíva v zákaze priblížiť sa k poškodenému na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a zdržiavať sa v blízkosti obydlia poškodeného.

V trestnom čine marenia výkonu úradného rozhodnutia sa novelou doplnilo, že sa takého trestného činu dopustí aj ten, kto marí výkon predbežného opatrenia uloženého v občianskom súdnom konaní na ochranu osôb ohrozených násilím. V trestnom procesnom práve najdôležitejšou zmenou je, že nebude vôbec potrebný súhlas

poškodeného na trestné stíhanie trestných činov spáchaných medzi blízkymi osobami. Novela Trestného poriadku umožňuje, aby bol v trestnom konaní dieťaťu za opatrovníka ustanovený aj zástupca občianskeho združenia so zameraním na ochranu ľudských práv, čo posilňuje a zvyrazňuje postavenie občianskych združení poskytujúcich pomoc týraným deťom. Novela zavádza výsluch maloletého dieťaťa v trestnom konaní v prípadoch trestných činov spáchaných voči blízkej a zverenej osobe na videozáznam, aby už nemuseli byť opätovne vypočúvané a tak stresované. Právna úprava je platná a účinná od 1.9.2002.

Správnym právom od 1.9.2002 sa zmenil aj priestupkový zákon tak, že ani pri vyšetrovaní priestupkov spáchaných medzi blízkymi osobami nebude potrebný súhlas poškodeného.

Od 1.9.2002 platí že odškodnenie poškodených násilnými trestnými činmi pri znásilnení je v rovnakej výške ako pri ostatných trestných činov a pribudne aj nárok na také odškodnenie u sexuálneho násillia a sexuálneho zneužívania.

V občianskom práve sa zaviedla právna úprava u bytov a domov, ktoré sú v bezpodielovom spoluvlastníctve a u spoločného nájmu bytu manželmi. Zákon umožňuje, aby v prípadoch, keď je v dôsledku násillia jedného z manželov alebo bývalých manželov voči druhému alebo blízkej osobe ďalšie spolužitie nezniesiteľné, súd na návrh jedného z manželov obmedzil užívacie právo druhého manžela k spoločnému bytu či domu alebo ho z jeho užívania úplne vylúčil. Podľa novely sa v rámci konania o zrušenie práva spoločného nájmu bytu, ak príčinou rozvodu bolo násillie, nebude ukladať druhému manželovi – obeti tohto násillia, aby násilníkovi mal povinnosť zabezpečiť náhradný byt resp. náhradné ubytovanie. Tieto úpravy sú premietnutím zásady „Obet' zostáva, násilník odchádza“. V rámci procesného práva sa zaviedol nový právny inštitút predbežného opatrenia, ktorým bude môcť súd uložiť tomu, kto je dôvodne podozrivý z násillia proti blízkej a zverenej osobe, aby nevstupoval dočasne do bytu alebo domu, v ktorom takáto osoba býva. Novela zároveň skracuje lehotu prvostupňového súdu na rozhodnutie o predbežnom opatrení na ochranu osôb ohrozených násillím na 7 dní a upravuje aj lehotu na rozhodnutie odvolacieho súdu na 30 dní. (Trestný poriadok, vyd. IURA EDITION Bratislava 2011, ISBN 978-80-8078-388-4)

5.7 Medzinárodnoprávna úprava

Európska komisia – 6. jún 2013 prijala Európsky ochranný príkaz, ktorý pomôže chrániť obeť trestných činov a obeť násilia v štátoch EÚ. Rada Európy – (2002) odporúčania o ochrane žien pred násilím Európsky parlament a Rada Európy – r.2007 (osobitný program na zavedenie a potláčanie násilia voči deťom, mladým ľuďom a ženám a na ochranu obetí a ohrozených skupín. Smernica EU 36/2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania. Od r. 2004 je SR členom EÚ, ktorej právne predpisy sú nadradené našim.

PRAKTICKÁ ČASŤ

6. VÝSKUM O NÁSILÍ PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A SPÔSOBOCH JEHO RIEŠENIA

Rodinné vzťahy sú neoddeliteľnou súčasťou ľudského života. Vzťahy medzi životnými partnermi, rodičmi a deťmi nie sú však vždy ideálne. Práve rodina môže byť hniezdom hádok a rôznych konfliktov. Násilie páchané v rodine je najčastejšou formou násilia celkovo, ktoré je stále podceňované. Predovšetkým závažné je násilie páchané na ženách v partnerskom alebo manželskom vzťahu. Týrané ženy sa obávajú odhalenia, trpia pocitom hanby, a preto často nevyhľadajú pomoc. Tento postoj žien má fatálne následky na ich psychiku a ďalší osobnostný rozvoj. Vo výskumnej časti sme sa rozhodli upriamiť pozornosť na prítomnosť násilia páchaného na ženách v domácom prostredí. V tejto časti sa stretávame so ženami, na ktorých bolo páchané násilie. V prípade násilia páchaného na ženách je dôležité vyhľadať pomoc prostredníctvom inštitúcií a zariadení verejnej správy, prípadne prostredníctvom neziskových organizácií. Veľa týraných žien nevie, kde sa má v prípade krízovej situácie obrátiť.

6.1 Cieľ výskumu, hypotézy a metódy

Cieľom výskumu bolo predovšetkým zistiť, aký druh pomoci vyhľadali ženy, ktoré sa stali obeťami domáceho násilia. Výskumom sme zisťovali ich vzťah k partnerom. Predmetom výskumu bolo zisťovanie dĺžky trvania násilia, priebeh a dopad násilia na život týraných žien. Sledovali sme, čo bolo príčinou vzniku násilia a či sa násilie dotýkalo aj ostatných členov rodiny. Na výskum v prípade tohto sociálno-patologického javu sme vybrali kvalitatívny prístup. Cieľom bolo získať podrobné informácie prostredníctvom rozhovoru. Každý rozhovor sme spísali do kazuistík, ktoré sme podrobili analýze. Osobné údaje o respondentkách boli zverejnené tak, aby neprišlo k porušeniu zákona č. 122 z 30. apríla 2013 O ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Hypotézy: **H1:** Domáce násilie vo väčšine prípadov trvalo dlhšie ako 5. rokov, kým sa problém začal riešiť.

H2: Predpokladáme, že týrané ženy sa so svojim manželom rozviedli (partnerom rozišli).

H3: Väčšine týraných žien bolo v núdzi poskytnuté sociálne bývanie.

Metóda, ktorú sme si zvolili na realizovanie výskumu bol rozhovor s účastníkami výskumu uskutočnený v dôvernom prostredí.

6.2 Vzorka výskumu

Výskum bol realizovaný v Bratislave počas roka 2013. Výskumnú vzorku tvorilo 8 žien v rôznom veku so sociálno-ekonomickými problémami. Všetky respondentky majú deti a sú členkami Občianskeho združenia Brána do života.

Tabuľka 1 Prehľad o vekovej štruktúre výskumnej vzorky

Veková štruktúra (v rokoch)	18-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	Spolu
Počet žien	1	2	2	2	0	1	0	8

Zdroj: Autorka diplomovej práce

Tabuľka 2 Prehľad najvyššieho dokončeného vzdelania skúmanej vzorky

Najvyššie dokončené vzdelanie	Počet žien
Základné	1
Stredoškolské bez maturity	2
Stredoškolské s maturitou	3
Vysokoškolské 1. stupňa	1
Vysokoškolské 2. stupňa	1
Vysokoškolské 3. stupňa	0
Celkom	8

Zdroj: Autorka diplomovej práce

Tabuľka 3 Rodinný stav žien podľa veku v čase výskumu

Veková štruktúra	18-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	Celkom
Rodinný stav								
Slobodná, v partnerskom zväzku	1	0	0	0	0	0	0	1
Požiadala o rozvod a je v rozvodom konaní	0	1	1	1	0	0	0	3
Rozvedená	0	0	0	0	1	1	0	2
Vydatá	0	1	1	0	0	0	0	2
Celkom	1	2	2	1	1	1	0	8

Zdroj: Autorka diplomovej práce

6.3 Prostredie a realizácia výskumu

Výskum bol uskutočnený v dôvernom prostredí občianskeho združenia Brána do života. Táto časť práce sa zaoberala získavaním osobných údajov formou rozhovoru, zosumarizovaním a interpretáciou nadobudnutých informácií.

Účastníčky výskumu boli požiadané o pravdivé odpovede, aby výskum bol čo najviac autentický. Rozhovor prebiehal v niekoľkých etapách.

Prvá etapa rozhovoru bola postavená na aktívnom počúvaní účastníčok prieskumu, ktoré rozprávali o svojom živote.

V druhej etape sme účastníčkam kladli otázky súvisiace s cieľom prieskumu. Počas rozhovoru bol neustále udržiavaný očný kontakt. Otázky boli kladené účastníčkam výskumu s veľkou opatrnosťou a ohľadom na ich stav. Počas prieskumu bola realizovaná aj katamnéza, a to na začiatku roka 2014, kedy sme spolu so sociálnym pracovníčkami opäť navštívili občianske združenie Brána do života. Po uplynutí nejakého času sme boli zvedavé na nový vývoj života účastníčok nášho výskumu.

Krízové centrum Brána do života založila v roku 2001 pani Mária Prieložná ako jedno z prvých zariadení tohto druhu na Slovensku. Poskytuje azylové bývanie obetiam domáceho násillia. Poskytuje pomoc matkám s deťmi, ale aj tehotným alebo osamelým

ženám. Okrem ubytovania im toto združenie poskytuje aj sociálno-právne poradenstvo ako aj psychologickú podporu.

Mnohé z klientiek OZ Brána do života prežili komplikované partnerské vzťahy a príchod do tohto krízového centra je aj príchodom do bezpečia a miestom, kde si žena v pokoji môže premyslieť, ako ďalej bude svoju situáciu riešiť. Dlhodobým cieľom OZ je zvýšiť citlivosť verejnosti voči domácejmu násiliu, zlepšiť možnosť pomoci obetiam násilia a nájsť nové možnosti podpory. OZ Brána do života sa snaží poukazovať na závažnosť problematiky domáceho násilia, podporovať zákonné vysporiadanie sa s domácim násilím, informovať pomáhajúce profesie (lekári, policajti, úradníci), ktorí môžu prísť do kontaktu s obeťami domáceho násilia, o tom, ako najlepšie postupovať. Ďalej sa snaží vybudovať lepšiu komunikáciu medzi pomáhajúcimi inštitúciami, políciou, úradmi, súdmi a ďalšími zainteresovanými. Sociálni pracovníci OZ v rámci sociálneho programu pre obeť domáceho násilia vykonávajú sociálno-právnu a poradenskú činnosť, ktorá je zameraná na skoré riešenie problému klienta. Zároveň poskytuje klientom právne poradenstvo (spisovanie rôznych právnych návrhov - žiadosť o rozvod manželstva, predbežné opatrenia, trestné oznámenie, príprava klientov na výpoveď na polícii a na súdoch), sociálne poradenstvo (plánovanie a realizácia krokov spolu s klientom potrebných na riešenie vzniknutého problému a zistenie rozsahu, charakteru a príčin vzniku sociálnej núdze a poskytovanie informácií o možnostiach riešenia a usmerňovanie klienta pri voľbe a uplatňovaní foriem sociálnej pomoci), krízová intervencia (stabilizácia klienta, plánovanie a realizácia bezprostredných krokov, hľadanie možností a zdrojov podpory, zabezpečenie dočasného bezpečného ubytovania), asistencia (pomoc pri zhotovovaní rôznych dokumentov, intervencia na okresných úradoch a iných inštitúciách, sprevádzanie klienta na súdnych pojednávaniach, osobná asistencia a intervencia v byte klienta, zabezpečenie bezpečného ubytovania). OZ Brána do života spolupracuje s políciou, centrami poradensko-psychologických služieb, zariadeniami sociálnych služieb, diagnostickým centrom, zdravotníckymi zariadeniami, náhradnými rodinami, mimovládnyimi organizáciami. Pracuje aj ambulantne. So žiadosťou o pomoc sa v OZ môžu obrátiť aj ľudia, ktorí nepotrebujú nevyhnutne azylové ubytovanie, ale iba radu alebo podporu.

6.4 Použité metódy a spôsob zberu dát

Základnou metódou pre získavanie informácií bol rozhovor s účastníkmi výskumu. Výskumník síce rozhovor usmerňuje, ale hovorí pri ňom veľmi málo.

Účastníčky výskumu odpovedali na základe položených otázok, ktoré boli vopred pripravené. Otázky boli postavené tak, aby odpovede na ne účastníčky neunavovali, neurážali a súčasne nám poskytli dostatočné množstvo potrebných informácií pre analýzu.

Počas rozhovoru s účastníčkami sme pozorne počúvali, udržiavali očný kontakt a snažili sme sa vcítiť do ich situácie. Okrem počúvania sme účastníčky aj pozorovali, ako reagujú na kladené otázky a ako sa pri rozhovore správajú.

6.5 Interpretácia a vyhodnotenie výsledkov výskumu

Na interpretáciu výsledkov výskumu bola použitá metóda kazuistiky. Pri vyhodnotení výsledkov výskumu bola zvolená analýza údajov kazuistík a porovnanie výskumnej vzorky. Analytická časť výskumu sa týkala kazuistík, v ktorých boli popísané príbehy žien, na ktorých bolo páchané domáce násilie. Kazuistiky sa týkali cieľa výskumu.

Účastníčka výskumu č. 1 - E. Š.

E. Š., 19-ročná mladá žena bola vyučená za krajčírku. Pochádza z rodiny, kde sa rodičia rozviedli, keď mala 8 rokov. Vyrastala len s matkou a sestrou. Svoje detstvo hodnotí negatívne, keďže vyrastala v skromných pomeroch bez dostatku finančných prostriedkov. V škole patrila k priemerným študentkám. Má 6-mesačnú dcéru, ktorá sa narodila z partnerského zväzku. Bývala v domácnosti partnera, ktorý je o 15 rokov starší a bol živiteľom domácnosti. V čase prieskumu v OZ Brána do života bola slobodná. V súčasnosti stále navštevuje psychologickú poradňu. Nakoľko je slobodnou matkou bol jej pridelený malý byt, kde dnes žije spolu so svojou maloletou dcérou.

Aká forma násilia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania mladej ženy možno konštatovať, že bola obeťou fyzického aj psychického násilia.

Ako dlho bolo násilie na Vás páchané?

Počas rozhovoru sme sa dozvedeli, že psychické a fyzické násilie sa začalo prejavovať počas bývania v spoločnej domácnosti s partnerom. Začiatok vzťahu bol spojený so žiarlivosťou, čo súviselo s veľkým vekovým rozdielom medzi partnermi. Keď E. Š. mala len osemnásť rokov s partnerom otehotnela a narodila sa im dcéra. Partner nezniesol plač svojej dcéry a väčšiu pozornosť, ktorú mladá žena dávala dieťaťu. Začal navštevovať rôzne bary a opitý sa v noci vracal domov. Spočiatku mladú ženu napádal

len verbálne, ale postupne sa uchýlil aj k bitkám. Proces fyzického násillia trval 5 mesiacov v partnerskom vzťahu.

Boli deti svedkami násillia, ktoré bolo na Vás páchané?

Nakoľko dcéra účastníčky prieskumu má len 6 mesiacov, nemohla si uvedomiť závažnosť situácie.

Aké stopy na Vás zanechalo násillie?

Z rozprávania účastníčky prieskumu sme sa dozvedeli, že mala často modriny, škrabance po tvári a tele. Dokonca raz o ňu partner hodil rozpálenú žehličku, po ktorej jej zostala škaredá jazva. Počas gravidity aj po pôrode trpela častým depresiami a pocitmi úzkosti.

Zdôverili ste sta niekomu o násillí, ktoré bolo na Vás páchané?

Z matkou aj sestrou mala dobré vzťahy. Ale o násillí sa zdôverila len svojej kamarátke, ktorá si všimla modriny a jej náhly úbytok hmotnosti.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

Mladá žena nechcela najprv nahlásiť týranie partnerom. Jej situáciu ohlásila kamarátka na príslušnom oddelení polície, kde udala jej partnera. K objasneniu prípadu boli prizvaní psychológia a psychiatri. Mladá žena navštívila odbor práce, sociálnych vecí a rodiny, kde sa dozvedela o možnostiach ako riešiť svoju krízovú situáciu. Sociálni pracovníci jej poskytli informácie o možnostiach získať náhradné sociálne ubytovanie a iné finančné dávky poskytované štátom. Dočasne sa ubytovala u svojej matky.

Obrázok 1: Žena so strachom v kúte

Zdroj: Domáce násillie – čo s tým?, online cit. 2014-02-17

Kazuistika č. 1

Meno: E. Š.

Vek: 19 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: ženské

Rodinný stav počas výskumu: slobodná

Zaradenie: na materskej dovolenke

Počet detí: 1 (vek 6 mesiacov)

Agresor: Domáce násilie bolo páchané: partnerom. Vek agresora: 34 rokov

Incidenty: Spúšťač domáceho násilia: žiarlivosť a vysoký vekový rozdiel

Forma domáceho násilia: fyzické násilie, psychické násilie.

Deti: Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom? Nie. Bolo na dieťati páchané domáce násilie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násilie? po 6 mesiacoch. Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? matku. Bola privolaná polícia? Áno. Kto vyhľadal políciu? Kamarátka. Bolo podané na násilníka trestné oznámenie? Áno. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násilia: Psychológ a psychiater, poradňa pre ženy a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Vlastný byt

Osobná anamnéza: Žena pochádza z neúplnej rodiny. Vyrastala s matkou, nakoľko jej otec sa s matkou rozviedol, keď mladá žena mala 8 rokov. Svoje detstvo hodnotí negatívne, vyrastala v skromných pomeroch bez dostatku finančných prostriedkov. Má jednu sestru. V škole patrila k priemerným žiačkam. Zdravotný stav je znepokojujúci. Je výrazne podvyživená. Svoje pocity vyjadruje plačom.

Rodinná anamnéza: dcéra 6-mesačná, zdravá, otec 50-ročný, nezamestnaný, býva na ubytovni, patologický hráč, matka 42-ročná, pracuje ako upratovačka v banke, zdravá, sestra 22-ročná, vydatá, na materskej dovolenke s jedným dieťaťom, zdravá vyrastala len s matkou. Otec sa s matkou rozviedol a o rodinu nejavil viac záujem. Klientka má veľmi dobrý vzťah s matkou aj sestrou.

Školská anamnéza: Mladá žena vyštudovala stredné odborné učilište v odbore krajčírka. Výsledky dosahovali priemernú úroveň.

Sociálna anamnéza: Žena žila v partnerskom vzťahu s mužom, ktorý je starší od mladej ženy o 15 rokov. Nakoľko mladá žena bola na materskej dovolenke, jej partner bol živiteľom domácnosti.

Vznik problému: Partner mladú ženu v stave agresie fyzicky a psychicky týral.

Opis prípadu: Žena E. Š. prišla večer za svojou kamarátkou. Plakala a mala rozbité obočie a škrabance na tvári. Po tele, najmä na rukách a nohách mala veľké modriny. Kamarátka neváhala a zavolala políciu. Keďže mladá žena nebola schopná rozhovoru, kamarátka príslušníkom policajného zboru poskytla potrebné informácie o agresorovi. Polícia povolala rýchlu lekársku pomoc, ktorá mladú ženu odviezla do zdravotníckeho zariadenia.

Odborné správy a hodnotenia: K objasneniu prípadu boli prizvaní psychológia a psychiatri. Po čine poškodená utrpela traumu z fyzického ublíženia. Ošetrojúci lekár vykonal fyzickú prehliadku zbitej ženy a spísal lekársky záznam o poraneniach, ktorý obsahoval aj predpokladanú dĺžku liečenia. Psychológ odporučil návštevu poradne pre ženy, ktoré sa stali obeťami násilia. Páchateľ bol obvinený s trestného činu znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Obrovská trauma po fyzickom a psychickom týraní zanechala na mladej žene stopy nielen fyzické, ale predovšetkým psychické. Dočasne sa uchýlila do domácnosti svojej matky. Komunikovala spočiatku len s matkou a sestrou. Bývalý partner je trestne stíhaný na slobode.

Prognóza: Mladá žena spolupracuje s úradom práce sociálnych vecí a rodiny, lekármi a rodinou. Pravidelne navštevuje psychologickú poradňu. Postupne sa opäť začleňuje do spoločnosti.

Katamnéza: Ako samoživiteľke jej bol pridelený sociálny byt, o ktorý požiadala na miestnom úrade, kde býva so svojou dcérou.

Účastníčka výskumu č. 2 - A. P.

A. P. bola 39 ročná žena, ktorá vyrastala v úplnej rodine a rada spomína na svoje detstvo. Má jednu sestru a jedného brata, s ktorými má veľmi dobré vzťahy. V škole patrila k priemerným, ale usilovným žiačkam. Ukončila obchodnú akadémiu maturitnou skúškou. Má 14-ročného syna a 11-ročnú dcéru. Žila v spoločnej domácnosti, v trojizbovom byte so svojím manželom a dvoma deťmi, kde žiteľom bol jej manžel. V čase prieskumu v OZ Aliancia žien Slovenska bola vydatá a dobrovoľne nezamestnaná. V súčasnosti ona i deti navštevujú psychológa. Žena spolupracuje s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Postupne sa opäť začleňuje do spoločnosti a našla si novú prácu, kde našla dobrý kolektív. V súčasnosti je rozvedená a deti jej boli súdnym rozhodnutím zverené do osobnej starostlivosti. Bývalému manželovi bola stanovená vyživovacia povinnosť na ženu a ich deti.

Aká forma násilia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania ženy možno konštatovať, že bola spolu s deťmi obeťou ekonomického a sociálneho násilia.

Ako dlho bolo násilie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s A. P. sme sa dozvedeli, že násilie sa začalo prejavovať po ukončení materskej dovolenky s maloletou dcérou, čiže pred 8 rokmi. Žena sa chcela zamestnať ako predavačka. Akékoľvek zamestnanie jej manžel zakázal a tvrdil, že sa má starať výlučne o deti a domácnosť. Pre osobnú spotrebu nemala žiadne finančné prostriedky. Manžel platil náklady spojené s užívaním bytu. Často cestoval po regiónoch Slovenska. Žena však nikdy nevedela presnú výšku príjmov svojho manžela, nakoľko mal podnikateľský účet, ku ktorému nemala dispozičné právo. Každý mesiac dával manžel účastníčke prieskumu príspevok na domácnosť a na deti vo výške 100 €, čo bolo nepostačujúce pre stravovanie celej rodiny a pre deti, ktoré boli v pubertálnom veku. Manžel bol vášnivým zberateľom historických strelných zbraní, ktoré nakupoval za nemalé peniaze. Vždy pre odchodom na služobnú cestu poveril svojho kamaráta, aby manželku sledoval, kam chodí a s kým sa stretáva. Po návrate so služobnej cesty svoju manželku raz nenašiel doma, ale v reštaurácii. Rozhneval sa a po príchode ženy domov ju spolu s maloletými deťmi vyhodil na ulicu.

Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom?

Deti boli vždy pozorovateľmi aj účastníkmi násilia. Spolu so ženou niekedy trpeli hladom a jednoducho, ale čisto sa obliekali. A. P. z dôvodu nedostatku peňažných prostriedkov nakupovala použité, resp. obnosené oblečenie a obuv. Kvôli noseniu neznačkového oblečenia bývali deti niekedy objektom posmechu svojich spolužiakov.

Aké stopy na Vás zanechalo násilie?

Žena bola celé manželstvo obmedzovaná, čo sa týka kariérneho i osobnostného rastu, čo sa výrazne podpísalo na jej psychike. Bola vždy utiahnutá a chuť do života jej dodávali len deti. Trpela pocitom strachu a úzkosti, čo sa prejavilo aj na jej hmotnosti.

Zdôverili ste sta niekomu o násilí, ktoré bolo na Vás páchané?

Žena nemala žiadne kamarátky, okrem nákupov nechodila vôbec do spoločnosti. Svoje i utrpenie detí držala v tajnosti.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

Keďže rodičia aj súrodenci ženy bývali niekoľko 100 kilometrov ďaleko od nej, nemala iné východisko, a tak denne navštevovala nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, kde jej sociálni pracovníci poskytli pomoc a rady, ako ďalej v jej situácii

postupovať. Vyhľadala právnu poradňu a odhodlala sa podať žiadosť o rozvod, kde ako príčinu rozvratu manželstva uviedla ekonomické a sociálne násilie, ktorého sa na nej a deťoch celé roky dopúšťal manžel. Taktiež podala žiadosť o zverenie maloletých detí do svojej osobnej starostlivosti.

Kazuistika č. 2

Meno: A. P.

Vek: 39 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: ženské

Rodinný stav počas výskumu: vydatá

Zaradenie: dobrovoľne nezamestnaná

Počet detí: 2 (vek 11, 14)

Agresor: domáce násilie bolo páchané: manželom vek agresora: 40 rokov

Incidenty: spúšťač domáceho násillia: totálna kontrola a žiarlivosť forma domáceho násillia: ekonomické násillie, sociálne násillie.

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Áno. Bolo na deťoch páchané domáce násillie? Áno.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? po 8 rokoch. Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? nemám priateľov a rodina býva ďaleko. Bola privolaná polícia? Nie. Bolo podané na násillníka trestné oznámenie? Nie. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ambulanciu psychológa . Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Rozvod, samostatné bývanie a zverenie detí do osobnej starostlivosti.

Osobná anamnéza: Žena pochádza z úplnej rodiny. Rada spomína na svoje detstvo. Má jedného brata a jednu sestru, s ktorými má veľmi dobré vzťahy. V škole patrila k priemerným, ale usilovným žiačkam. Zdravotný stav nie je dobrý. Pôsobí nevyrovnane a unavene. Oblieka sa jednoducho, ale čisto.

Rodinná anamnéza: otec 64-ročný, dôchodca, prekonaná mozgová obrna. Matka 62-ročná, dôchodkyňa, nevidí dobre na jedno oko. Manžel 40-ročný, podnikateľ, je zdravý. Syn 14-ročný, žiak základnej školy, je zdravý. Dcéra 11-ročná, žiačka základnej školy, je zdravá. Sestra 34-ročná, vydatá, 2 deti, je zdravá. Brat 42-ročný, ženatý, 3 deti, je zdravý,

Školská anamnéza: Žena chodila na obchodnú akadémiu a štúdium ukončila maturitnou skúškou. Mala celkom dobré výsledky, ale štúdium sa jej zdalo byť náročné.

Sociálna anamnéza: Žena žila s manželom a dvoma deťmi v trojizbovom byte. Živiteľom domácnosti bol manžel, ktorý je podnikateľom. Byt bol pekne zariadený a dôkladne uprataný. Žena nikdy nemala žiadne dôverné kamarátky. Okrem nákupov nechodila vôbec do spoločnosti.

Vznik problému: Manžel sa na žene dopúšťal ekonomického a sociálneho násilia.

Opis prípadu: Žena A. P. pracovala v minulosti ako predavačka. Túto prácu jej manžel zakázal a tvrdil, že sa má starať výlučne o deti a domácnosť. Pre osobnú spotrebu nemala žiadne finančné prostriedky. Manžel platil náklady spojené s užívaním bytu. Často cestoval po regiónoch Slovenska. Žena však nikdy nevedela výšku príjmov svojho manžela, nakoľko mal podnikateľský účet, ku ktorému nemala dispozičné právo. Každý mesiac dával manžel žene príspevok na domácnosť a na deti vo výške 100 €, čo bolo nepostačujúce pre stravovanie celej rodiny a pre deti, ktoré sú v pubertálnom veku. Manžel bol vášnivým zberateľom historických strelných zbraní, ktoré nakupoval za nemalé sumy. Vždy pred odchodom na služobnú cestu poveril svojho kamaráta, aby manželku sledoval, kam chodí a s kým sa stretáva. Po návrate so služobnej cesty svoju manželku raz nenašiel doma, ale v reštaurácii. Rozzúrila sa a po príchode ženy domov ju spolu s maloletými deťmi vyhodil na ulicu. Keďže rodičia aj súrodenci ženy bývali niekoľko 100 kilometrov od nej, nemala iné východisko, a tak navštívila nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, kde jej sociálni pracovníci poskytli pomoc a rady, ako ďalej postupovať.

Odborné správy a hodnotenia: Žena po návšteve poradne sa odhodlala a podala žiadosť o rozvod, kde uviedla ako príčinu rozvratu manželstva ekonomické a sociálne násilie, ktorého sa na nej a deťoch celé roky dopúšťal jej manžel. Taktiež podala žiadosť o zverenie maloletých detí do svojej osobnej starostlivosti.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Žena bola celé manželstvo obmedzovaná, čo sa týka kariérneho i osobnostného rastu, čo sa výrazne podpísalo na jej psychike. Bola vždy utiahnutá a chuť do života jej dodávali deti.

Prognóza: Žena spolupracuje s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Pravidelne s deťmi navštevuje psychológa. Postupne sa opäť začleňuje do spoločnosti a našla si novú prácu, kde našla dobrý kolektív. Je rozvedená a deti jej boli súdnym rozhodnutím zverené do osobnej starostlivosti. Bývalému manželovi bola stanovená vyživovacia povinnosť na ženu a ich deti.

Katamnéza: V súčasnosti je rozvedená a deti jej boli súdnym rozhodnutím zverené do osobnej starostlivosti. Bývalému manželovi bola stanovená vyživovacia povinnosť na ženu a ich deti.

Účastníčka výskumu č. 3 P. H.

P. H. bola 26-ročná vydatá, vysokoškolsky vzdelaná mladá žena s 2-ročnou dcérou a ročným synom. Pochádzala z úplnej rodiny. Má brata dvojča. V škole patrila k výborným študentkám s vynikajúcimi výsledkami. Vždy sa obliekala moderne a elegantne. Bývala v spoločnej domácnosti so svojím manželom, ktorý byt zdedil po smrti rodičov. Po ukončení vysokej školy druhého stupňa zostala na materskej dovolenke. V čase prieskumu v OZ Aliancia žien Slovenska bola účastníčka P. H. v rozvodovom konaní. V súčasnosti je rozvedená a bol jej pridelený sociálny byt. Deti jej boli zverené do osobnej starostlivosti. Okrem materského príspevku a výživného, ktoré jej platí bývalý manžel, odkázaná na finančnú pomoc štátu. Naďalej navštevuje psychológa a poradňu pre týrané ženy.

Aká forma násillia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania ženy možno konštatovať, že bola obeťou opakovaného znásilňovania.

Ako dlho bolo násillie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s P. H. sme sa dozvedeli, že sexuálne násillie sa začalo prejavovať počas vzťahu ešte pred svadbou. Už vtedy jej partner bol viac sexuálne aktívny. Mladá mamička uviedla, že spočiatku jej to neprekážalo. Vydávala sa počas štúdia v poslednom ročníku na vysokej škole, kedy zistila, že je tehotná. Už na začiatku manželstva sa začalo stupňovať sexuálne násillie. Aj keď účastníčka výskumu sexuálny akt nechcela, bola aj bitkami k nemu donútená. Obidve jej deti boli splodené počas znásilnenia. Možno povedať, že sexuálne násillie bolo na nej páchané po dobu 3 rokov.

Boli deti svedkami násillia, ktoré bolo na Vás páchané?

Sexuálne násillie nebolo nikdy praktizované v prítomnosti detí.

Aké stopy na Vás zanechalo násillie?

Žena mávala po tele množstvo modrín a začervenenú kožu. Po poslednom sexuálnom útoku prudko krvácala z oblasti genitálií. Trpela pocitom hanby a strachu z ďalšieho znásilnenia.

Zdôverili ste sa niekomu o násillí, ktoré bolo na Vás páchané?

Mladá žena sa o násillí zdôverila najlepšej kamarátke zo školy. Rodičia aj brat bývali a pracovali v zahraničí. P. H. krátko po znásilnení kamarátke zavolala, že krváca

a aby za ňou prišla. Kamarátka prišla, odviezla P. H. aj s deťmi do nemocnice a jej manžela nahlásila na políciu.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

P. H. sa na určitý čas uchýlila s maloletým synom v zariadení núdzového bývania, kde jej bolo poskytnuté sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Nemala inú možnosť, nakoľko príbuzní žijú a pracujú v zahraničí. V zariadení núdzového bývania mala uspokojené všetky potreby nevyhnutné pre svoj život a život svojich dvoch maloletých detí. Nakoľko bol jej život ohrozený z dôvodu spáchania fyzického násillia, bolo jej umiestnenie v tomto zariadení utajené a zostala v anonymite.

Kazuistika č. 3

Meno: P. H.

Vek: 26 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: ženské

Rodinný stav počas výskumu: v rozvodovom procese

Zaradenie: na materskej dovolenke

Počet detí: 2 (vek 1, 2)

Agresor: domáce násillie bolo páchané: manželom. Vek agresora: 30 rokov

Incidenty: spúšťač domáceho násillia: závislosť od sexu.

Forma domáceho násillia: fyzické násillie a opakované znásillňovanie

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Nie. Bolo na deťoch páchané domáce násillie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? Po 3 rokoch.

Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Kamarátku.

Bola privolaná polícia? Áno. Kto vyhľadal políciu? Kamarátka. Bolo podané na agresora trestné oznámenie? Áno. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: Nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ambulanciu psychológa a psychiatra, poradňu pre týrané ženy. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Samostatné bývanie a zverenie detí do osobnej starostlivosti.

Osobná anamnéza: žena pochádza z úplnej rodiny. Veľmi rada spomína na svoje detstvo. Má jedného brata. Sú dvojčatami a majú veľmi blízky vzťah. V škole patrila k

výborným žiačkam s vynikajúcimi výsledkami. Zdravotný stav nie je dobrý, má gynekologické problémy. Pôsobí pokojne, ale je vidieť známky vyčerpania.

Rodinná anamnéza: Otec 53-ročný, matka 52-ročná, obaja rodičia pracujú v zahraničí. manžel 30-ročný, zamestnanec v súkromnej spoločnosti, dcéra 2-ročná, syn ročný, brat 28-ročný, ženatý, 1 dieťa, pracuje v zahraničí

Školská anamnéza: Žena chodila na súkromnú vysokú školu, kde získala inžiniersky diplom v oblasti marketingu a manažmentu.

Sociálna anamnéza: Mladá žena žila so svojím manželom, synom a dcérou v dvojizbovom byte, ktorý jej manžel zdedil. Živiteľom rodiny bol manžel, ktorý pracoval v súkromnej sfére, kde mal nadštandardné platové podmienky. Byt bol moderne a účelne zariadený. Žena sa občas stretávala so svojimi spolužiakmi zo školy. Dôkladne sa starala o maloleté deti a domácnosť.

Vznik problému: Muž opakovane svoju manželku znásilňoval.

Opis prípadu: Manžel znásilnil svoju manželku, ktorá začala krváčať z oblasti genitálií. Po akte zatelefonovala kamarátke, aby jej prišla pomôcť. Kamarátka prišla v sprievode polície a rýchlej zdravotnej pomoci. Kamarátka podala na manžela P. H. trestné oznámenie vo veci znásilnenia.

Odborné správy a hodnotenia: Polícia spísala zápisnicu z prípadu a muža odvieďla na vypočúvanie. Bol obvinený s trestného činu znásilnenia ublíženia na zdraví podľa § 199 Trestného zákona. Ošetrojúci lekár spísal v nemocnici lekársku správu, ktorá obsahovala rozsah poranení a dĺžku následnej liečby. Lekár odporučil psychiatrické a psychologické vyšetrenie poškodenej a taktiež návštevu poradne pre týrané ženy.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Mladá žena sa na určitý čas uchýlila s maloletým synom a maloletou dcérou v zariadení núdzového bývania, kde jej bolo poskytnuté sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Nemala inú možnosť, nakoľko príbuzní žijú a pracujú v zahraničí. V zariadení núdzového bývania mala uspokojené všetky potreby nevyhnutné pre svoj život a život svojich detí. Nakoľko bol jej život ohrozený z dôvodu spáchania fyzického násillia a znásilnenia, bolo jej umiestnenie v tomto zariadení utajené a zostala v anonymite.

Prognóza: Žena spolupracuje s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Na miestny úrad si podala žiadosť o pridelenie sociálneho bytu. Navštevuje ošetrojúceho lekára, psychológa a poradňu pre týrané ženy.

Katamnéza: v súčasnosti je rozvedená a deti jej boli zverené do osobnej starostlivosti. Bol jej pridelený sociálny byt, kde žije so svojimi malými deťmi. Bývalý manžel je stíhaný na slobode a bola mu stanovená vyživovacia povinnosť na manželku a deti.

Účastníčka výskumu č. 4 H. B.

H. B. bola 42-ročná bezdomovkyňa so základným vzdelaním s troma dospelými deťmi vo veku 20, 23 a 25 rokov. 2 deti žili samostatne, a to s partnermi alebo manželmi a 1 s H. B.. Manžel bol závislý od alkoholu a bol gamblerom, v dôsledku čoho prišla rodina o bývanie. Keďže žena mala len základné vzdelanie, vždy si našla len zamestnanie upratovačky alebo pomocnej sily. V čase prieskumu v OZ Aliancia žien Slovenska bola účastníčka H. B. rozvedená. Zamestnala sa ako upratovačka v nákupnom centre a spolu s dcérou hľadajú podnájom alebo ubytovňu.

Aká forma násillia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania ženy možno konštatovať, že bola obeťou ekonomického násillia.

Ako dlho bolo násillie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s H. B. sme sa dozvedeli, že ekonomické násillie sa začalo prejavovať pred 4 rokmi. Manžel spočiatku len popíjal a zakrátko prepadol závislosti od alkoholu. Nechcel absolvovať protialkoholické liečenie. Dostal sa do pijanskej spoločnosti a začal navštevovať herne s hracím automatmi, kde necháva celé výplaty. Z toho čo H. B. zarobila, boli pokryté náklady na stravu a občas oblečenie. Do schránky začali chodiť predžalobné upomienky za neuhradené služby spojené s bytom, neuhradené pôžičky, ktoré čerpal manžel. Neskôr prichádzali platobné rozkazy a oznámenia o začatí exekúcie. Predmetom exekúcie boli mzdy a byt manželov.

Boli deti svedkami násillia, ktoré bolo na Vás páchané?

Ekonomické násillie pociťovali aj deti, keď im v dostatočnej miere neboli zabezpečované základné životné potreby. Strava bola chudobná, väčšinou suchá. Nemohli navštevovať záujmové krúžky, chodiť na školské výlety a dostať sa na vysoké školy.

Aké stopy na Vás zanechalo násillie?

Žena sa často psychicky zrútila, trpela bolesťami hlavy a triaškami. Bola podvyživená.

Zdôverili ste sa niekomu o násillí, ktoré bolo na Vás páchané?

H. B. sa o ekonomickom násillí nezdôverila nikomu, nakoľko sa obávala odsúdenia spoločnosťou.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

H. B. po odobratí bytu s dcérou niekoľkokrát prespala v nocľahárni, čo nebolo riešením ich situácie. Tak navštívili zariadenie núdzového bývania, ktoré im poskytlo strechu nad hlavou po dobu 6 mesiacov.

Kazuistika č. 4

Meno: H. B.

Vek: 42 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: ženské

Rodinný stav počas výskumu: rozvedená

Zaradenie: zamestnaná

Počet detí: 3 (vek 20,23,25)

Agresor: Domáce násilie bolo páchané manželom vo 45 rokov

Incidenty: Spúšťač domáceho násillia: závislosť od alkoholu, chorobný hráč

Forma domáceho násillia: Ekonomické násillie

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Áno.

Bolo na deťoch páchané domáce násillie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? Po 4 rokoch.

Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Niekoľkokrát prespala v nocľahárni.

Bola privolaná polícia? Nie. Bolo podané na agresora trestné oznámenie? Nie.

Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: Nocľaháreň, zariadenie núdzového bývania. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Byt

Osobná anamnéza: Žena pochádza z neúplnej rodiny. Má dve sestry. Nemajú dobrý vzťah. V škole patrila k priemerným žiačkam. Zdravotný stav je dobrý. Pôsobí vyčerpane fyzicky aj psychicky.

Rodinná anamnéza: Otec 85-ročný, dôchodca, je chorý, matka 82-ročná, zomrela, otec žije 150 km od dcéry, manžel 45-ročný, nezamestnaný, je zdravý, dcéry (20,23,25 rokov)

Školská anamnéza: Žena chodila na základnú školu, získala len základné vzdelanie.

Sociálna anamnéza: Žena žila so svojím manželom a jednou dcérou v dvojizbovom byte, ktorý si kúpili spoločne. Manžel bol nezamestnaný, kvôli alkoholu. Živiteľkou rodiny bola žena. Keď že má len základné vzdelanie pracovala ako upratovačka kde mala vždy nízky príjem. Platila účty aj stravu a dôkladne sa starala o deti.

Vznik problému: mužova závislosť od alkoholu, hracích automatov.

Opis prípadu: manžel nechcel absolvovať protialkoholické liečenie. Dostal sa do pijanskej spoločnosti a začal navštevovať herne s hracími automatmi, kde nechával celé výplaty. Začali prichádzať platobné upomienky a oznámenia o začatí exekúcie.

Odborné správy a hodnotenia: Muž je za trestný čin ublíženia na zdravý a z ekonomických trestných činov stíhaný na slobode.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Žena sa na určitý čas uchýlila s maloletou dcérou v zariadení núdzového bývania. Po dobu pokiaľ prebehne majetkovoprávne vysporiadanie a žena bude oslobodená od manželových dlhov. A bude sa môcť s dcérou presťahovať do sociálneho bytu.

Prognóza: Žena si podala na miestny úrad žiadosť o pridelenie sociálneho bytu. Navštevuje psychológa a poradňu pre týrané ženy.

Katamnéza: V súčasnosti je rozvedená a dcéra jej bola zverená do osobnej starostlivosti. Bol jej pridelený sociálny byt, kde žije so svojou dcérou. Bývalý manžel je stíhaný na slobode z ekonomických trestných činov a bola mu stanovená vyživovacia povinnosť na dcéru.

Obrázok č. 2. Násilie páchané na deťoch

Zdroj: Násilie 2014-02-17

Účastníčka výskumu č. 5 T.B.

T. B. bola 36-ročná vydatá vysokoškolsky vzdelaná žena s 10-ročným synom a 8-ročnou dcérou. Pochádzala z úplnej rodiny. Má 30-ročnú slobodnú sestru. V škole patrila k dobrým žiačkam s výbornými výsledkami. Bývala v byte so svojím manželom a dvoma deťmi, ktorý nadobudli počas manželstva. V čase prieskumu v OZ Aliancia žien Slovenska bola účastníčka T. B. v rozvodovom konaní. V súčasnosti je rozvedená a býva v byte, ktorý jej zostal po rozvode. Deti jej boli zverené do osobnej starostlivosti. Naďalej navštevuje psychológa, psychiatra a rehabilitácie. Bývalý manžel je stále trestne stíhaný na slobode a je proti nemu vedené vyšetrovanie.

Aká forma násilia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania ženy možno konštatovať, že bola obeťou trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 223 Trestného zákona.

Ako dlho bolo násilie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s T. B. sme sa dozvedeli, že násilie sa do bezprostredného útoku nožom neprejavovalo. Muž prišiel opitý a rozzúrený domov, kedy verbálne začal útočiť na deti i T. B. Z nohavíc vytiahol remeň a chcel s nimi biť svoje deti. Žena začala svoje deti brániť a postavila sa mu do cesty. Muž mal po ruke kuchynské nože, z ktorých jeden vytiahol a raz bodol svoju manželku do ruky. 10-ročný duchaprítomný syn zodvihol mobilný telefón a zavolaal svojej tete, teda sestre obete, ktorá býva vo vedľajšom vchode bytovky. Tá na miesto činu privolala políciu a rýchlu zdravotnú pomoc.

Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom?

Trestný čin ublíženia na zdraví bol spáchaný na žene pred očami jej obidvoch detí.

Aké stopy na Vás zanechalo násilie?

Žena má v oblasti lakťa a pod lakťom 10 cm dlhú jazvu. Ruka stratila poranením plnú funkčnosť, čo môže mať za následok čiastočnú invaliditu účastníčky prieskumu. Mávala časté depresie a trpela pocitom strachu.

Zdôverili ste sta niekomu o násilí, ktoré bolo na Vás páchané?

Dôvod na zdôverenie nejakej osobe nebol, nakoľko manžel a otec dvoch detí sa nikdy nesprával agresívne a nikdy svoje deti ani ženu nebil.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

T. B. sa na určitý čas uchýlila s maloletými deťmi v zariadení núdzového bývania, kde jej bolo poskytnuté sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a

právom chránených záujmov. U sestry sa ubytovať nemohla, nakoľko býva v garzónke so svojím partnerom. Vyhľadala zariadenie núdzového bývania, mala uspokojené všetky potreby nevyhnutné pre svoj život a život svojich dvoch maloletých detí. Nakoľko bol jej život ohrozený z dôvodu ublíženia na zdraví, bolo jej umiestnenie v tomto zariadení utajené a zostala v anonymite. S deťmi v ňom zotrvala po dobu 5 mesiacov.

Kazuistika č. 5

Meno: T.B.

Vek: 36 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: Ženské

Rodinný stav počas výskumu: V rozvodovom procese

Zaradenie: Zamestnaná

Počet detí: 2 (vek 8,10)

Agresor: Domáce násilie bolo páchané manželom vo veku 40 rokov

Incidenty: Spúšťač domáceho násillia: opilst'

Forma domáceho násillia: Fyzické násillie

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Áno. Bolo na deťoch páchané domáce násillie? Áno.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? Ihneď. Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Sestru. Bola privolaná polícia? Áno. Kto vyhľadal políciu? Sestra. Bolo podané na agresora trestné oznámenie? Áno. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: Na políciu a uchýlila sa aj s deťmi v zariadení núdzového bývania. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Samostatné bývanie a zverenie detí do osobnej starostlivosti.

Osobná anamnéza: Žena pochádza z úplnej rodiny je vysokoškolsky vzdelaná. Má jednu sestru. Majú veľmi dobrý vzťah. Zdravotný stav nie je dobrý, má invalidný dôchodok. Máva časté depresie a trpí pocitom strachu.

Rodinná anamnéza: Otec 62-ročný, živnostník, matka 60-ročná, učiteľka, obaja rodičia pracujú v zahraničí, manžel 38-ročný, zamestnanec v súkromnej spoločnosti, dcéra 8-ročná, syn 10-ročný, sestra 30-ročná,vydatá, býva so svojím mužom.

Školská anamnéza: Žena chodila na vysokú školu, kde získala bakalársky diplom ako pedagogický pracovník.

Sociálna anamnéza: Bývala v byte so svojím manželom a dvomi deťmi, ktorý nadobudli počas manželstva. Pracovali obaja, mali nadštandardné platové podmienky. Byt bol vkusne zariadený. Žena sa dôkladne starala o deti a domácnosť.

Vznik problému: Muž prišiel rozzúrený a opitý domov a napadol svoje deti.

Opis prípadu: Muž začal útočiť na svoje deti a žena ich začala brániť. Muž mal po ruke kuchynský nôž a raz bodol svoju manželku do ruky. Syn zodvihol mobilný telefón a zavolať svojej tete. Tá privolala políciu a rýchlu zdravotnú pomoc. Sestra podala na manžela T.B. trestné oznámenie vo veci ublíženia na zdraví.

Odborné správy a hodnotenia: Polícia spísala zápisnicu z prípadu a muža odvieďla na vypočúvanie. Bol obvinený z trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 157 Trestného zákona. Ošetrojúci lekár spísal v nemocnici lekársku správu, ktorá obsahovala rozsah poranenia a dĺžku následnej liečby.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Mladá žena sa na určitý čas uchýlila s maloletými deťmi v zariadení núdzového bývania. Nakoľko bol jej život ohrozený, z dôvodu ublíženia na zdraví zostala v anonymite. A po rozvode jej bol pridelený byt, kde žila spoločne s manželom.

Prognóza: Žena spolupracuje s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Navštevuje oštarujúceho lekára, psychológa a poradňu pre týrané ženy.

Katamnéza: V súčasnosti je rozvedená a deti jej boli zverené do osobnej starostlivosti. Bol jej pridelený ich spoločný byt. Bývalý manžel je stíhaný na slobode a bola mu stanovená vyživovacia povinnosť na manželku a deti.

Obrázok č. 3. Ženu obťažuje opitý muž.

Zdroj: Týranie žien, online cit. 2014-02-17

Účastníčka výskumu č. 6 - E. Š.

Kristína je za svojho muža vydatá 38 rokov. Brali se z lásky a veľa rokov boli v manželstve spokojní. Narodilo se im šesť detí, dve zomreli v kojeneckom veku. Vychovali však štyri zdravé deti, ktoré sú dnes už dospelé a majú vlastné rodiny. Spoločne žili v panelovom dome, v meste, kúsok od Bratislavy. Kristína je žena rómskeho pôvodu, rovnako ako i jej manžel. Vyrastala v úplnej rodine spoločne s piatimi súrodencami v malej dedinke za Bratislavou. Potom, čo sa vydala za svojho muža, sa odsťahovali do mesta kúsok od Bratislavy. Jedinou jej záľubou v živote bola výchova detí.

Aká forma násilia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania mladej ženy možno konštatovať, že bola obeťou fyzického aj psychického násilia.

Ako dlho bolo násilie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s E. Š. sme sa dozvedeli, že psychické a fyzické násilie začalo pred 10 rokmi, keď jej manžel prišiel o robotu a bol mu priznaný invalidný dôchodok. Od tej doby začal domov chodiť neustále opitý. Nadával jej a niekedy dostala facku. Neskôr sa to však začalo stupňovať. Dôvodom domáceho násilia bola tiež jeho obrovská žiarlivosť. Jeden deň, keď prišla domov skôr, našla ho s cudzou ženou v posteli. Chcela mu vynadať, ale ani to nestihla. Začal jej nadávať, prečo chodí tak skoro domov a zbil ju. Nakoniec jeho nával zlosti vyvrcholil tak, že ju prehodil zavretým oknom von z prvého poschodia panelového bytu.

Boli deti svedkami násilia, ktoré bolo na Vás páchané? Áno

Aké stopy na Vás zanechalo násilie?

Z rozprávania účastníčky prieskumu sme sa dozvedeli, že manžel jej spôsobil trvalé poškodenie kolena a chrbtice, čo jej prinieslo invalidný dôchodok. Od tej doby nebola schopná dlho chodiť, stať alebo vykonávať určitou ťažšiu prácu.

Zdôverili ste sta niekomu o násilí, ktoré bolo na Vás páchané?

Mnohokrát pani Kristína žiadala o pomoc lekárov v nemocniciach, ale kvôli svojej rómskej národnosti jej bola odopieraná. Nikto sa o jej situáciu nezaujímal. Mnohokrát u nich bola i polícia, ale vždy situáciu iba spísali a nakoniec odišli, že nemajú čo riešiť. V júni 2011 bola pani Kristína znovu odvezená do nemocnice, kvôli zraneniam, ktoré jej opäť spôsobil manžel. V nemocnici ju každý deň navštevoval. Zakaždým, keď za ňu prišiel, bol však opitý a nadával jej. Pani doktorka si jeho chovanie však všimla a vyhodila ho. Práve táto doktorka si pani Kristínu nakoniec vzala

stranou a prehovorila si s ňou. Opýtala se jej na to, čo sa u nich doma deje a prejavila veľkú ochotu jej pomôcť. Nakoniec ju poslala do nemocnice vo vedľajšom meste a do zdravotnej správy napísala, že je manželom týraná a prenasledovaná, aby bola v nemocnici prijatá pod ich ochranou a pod cudzím menom.

Aké zariadenie poskytujúce pomoc a poradenstvo ste vyhľadali?

Jedenkrát pani Kristínu navštívila v nemocnici jej dcéra, na základe tejto návštevy ju však manžel vypátral. Nebol však do nemocnice pustený. Toho pani Kristína využila, zbalila si veci, podpísala reverz a utiekla z nemocnice. Nemala, ale kam ísť. Tak strávila celý deň v parku. Bála se ísť domov. Nemala u seba vôbec nič, ani peniaze. Nakoniec sa jej ale podarilo zavolať synovi a on pre ňu prišiel a následne jej našiel tiež advokátku. Ta jej navrhla rozvod a podanie trestného oznámenia na manžela. Čo do tej doby vôbec nevedela, že je možné. Advokátka jej našla kontakt na azylový dom, v ktorom teraz žije.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali?

Nikto jej nechcel pomôcť, nakoľko bola žena rómskeho pôvodu. Až keď ju muž našiel v nemocnici, rozhodla sa utiecť, celý deň strávila v parku, nakoniec sa jej podarilo zavolať synovi ktorý pre ňu prišiel a našiel jej advokátku. Advokátka jej navrhla rozvod a podanie trestného oznámení na manžela. Čo do tej doby vôbec nevedela, že je možné. Advokátka jej našla kontakt na azylový dom, v ktorom teraz žije.

Kazuistika č. 6

Meno: E.Š.

Vek: 55

Bydlisko: Modra

Pohlavie: Ženské

Rodinný stav počas výskumu: Rozvedená

Zaradenie: Na invalidnom dôchodku

Počet detí: 4

Agresor: Domáce násilie bolo páchané partnerom vo veku agresora 58 rokov

Incidenty: Spúšťač domáceho násillia: stratenie práce, forma domáceho násillia: fyzické násillie, psychické násillie

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Áno. Bolo na dieťati páchané domáce násillie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? Ihneď. Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Lekársku. Bola privolaná polícia? Áno. Kto vyhľadal políciu?

Lekári. Bolo podané na násilníka trestné oznámenie? Áno. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: Psychológ a psychiater, poradňa pre ženy a úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Nie
Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Vlastný byt.

Osobná anamnéza: Pochádza z rómskej rodiny zo 6 detí, rodičia už nežijú, detstvo prežila v úplnej rodine aj keď skromne. Zdravotný stav nie je dobrý. Žena je oblečená skromne. Pôsobí unavene.

Rodinná anamnéza: Manžel 58-ročný, na invalidnom dôchodku, dcéry 25-ročná, je zdravá, vydatá, dcéra 27-ročná, je zdravá, vydatá, 3 deti, dcéra 29-ročná, rozvedená, je zdravá, 2 deti, syn 24-ročný, slobodný, je zdravý.

Školská anamnéza: Mladá žena vyštudovala stredné odborné učilište v odbore kaderníčka. Výsledky dosahovali priemernú úroveň.

Sociálna anamnéza: Žena žila v partnerskom vzťahu s mužom v jeho byte, ktorý je starší od ženy o pár rokov. Nakoľko mužovi bol priznaný invalidný dôchodok, žena bola živiteľkou domácnosti.

Vznik problému: Partner mladú ženu v stave agresie fyzicky a psychicky týral.

Opis prípadu: Žena E. Š. prišla skôr z práce. Muža našla s milenkou skôr, ako mu stihla niečo povedať, vynadal on jej prečo prišla tak skoro a v záchvate zúrivosti ju vyhodil z prvého poschodia. Žene vznikli rozsiahle poranenia, nemôže už vykonávať svoju prácu a bol jej priznaný invalidný dôchodok.

Odborné správy a hodnotenia: K objasneniu prípadu boli prizvaní psychológia a psychiatri. Po čine poškodená utrpela traumu z fyzického ublíženia. Ošetrujúci lekár vykonal fyzickú prehliadku zbitej ženy a spísal lekársky záznam o poraneniach, ktorý obsahoval aj predpokladanú dĺžku liečenia. Psychológ odporučil návštevu poradne pre ženy, ktoré sa stali obeťami násillia. Páchateľ bol obvinený s trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 199 Trestného zákona.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Žena prežila so svojím manželom niekoľko rokov dobrého manželstva, ale potom, ako muž nemohol vykonávať svoju prácu a ostal doma na invalidnom dôchodku, znamenalo to veľmi negatívny dopad na ich manželstvo. Po závažnom ublížení na zdraví musela žena odísť. Obrovská trauma po fyzickom a psychickom týraní zanechala na žene stopy nielen fyzické, ale predovšetkým psychické. Dočasne sa uchýlila do domácnosti svojej matky. Komunikovala spočiatku len s matkou a sestrou. Bývalý partner je trestne stíhaný na slobode.

Prognóza: Žena spolupracuje s úradom práce sociálnych vecí a rodiny, lekármi a rodinou. Pravidelne navštevuje psychologickú poradňu. Postupne sa opäť začleňuje do spoločnosti.

Katamnéza: Ako samo žiteľke jej bol pridelený sociálny byt, o ktorý požiadala na miestnom úrade, kde býva sama. Jej deti ju môžu vždy navštíviť.

Účastníčka výskumu č. 7 - E. Š.

Za svojho muža sa vydala v roku 1991. Spoločne sa im narodili štyri deti. Ondrej (19), Veronika (17) a dvojčky Peter a Vojtech (8). Prvorodený syn sa narodil s DMO a to sa stalo impulzom pre domáce násilie.

Aká forma násilia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania mladej ženy možno konštatovať, že manžel bol agresívni už po narodení syna a nie iba na svoju ženu, ale i na syna a okolie. Neprikláňal se však k použitiu fyzického násilia. Nikdy ženu nebil. Vždy využíval predmety okolo seba, ktoré po nej hádzal. Boli to taniere, misky, niekedy i kľúče a skrutkovače.

Ako dlho bolo násilie na Vás páchané?

Počas rozhovoru s E. Š. sme sa dozvedeli, že násilie bolo páchané hneď po narodení prvorodeného syna.

Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom? Áno.

Aké stopy na Vás zanechalo násilie? Žena mávala po tele množstvo modrín, škrabancov. Bála sa ľudí okolo seba a trpela pocitom úzkosti, strachu, viny a depresiami.

Zdôverili ste sta niekomu o násilí, ktoré bolo na Vás páchané? Jedenkrát po jeho napadaní pani Eva zavolała políciu. Po prehliadke bytu jej však oznámili, že nemôžu nič robiť. Nemala žiadne zjavné známky napadnutia, žili v nadštandardných podmienkach, a preto si vraj nemá na čo sťažovať. S týmto argumentom od nich odišli, nič neriešili. I cez prosby pani Evy, že už s ním ďalej nemôže byť, jej nepomohli. Manžela odviezli na stredisko kvôli zápisu. Po návratu svojej žene dal ale jasne najavo, čo si o zavolaní polície myslí.

Aké zariadenie poskytujúce poradenstvo a pomoc ste vyhľadali? V roku 2011 sa situácia stala už neúnosnou a spoločne so staršími deťmi naplánovali útek. Precestovali celú republiku a prišli až do Azylového domu pre matky s deťmi v Košiciach, kde našli útočisko. Teraz sú s manželom v rozvodovom konaní. Deti boli zverené do starostlivosti matke. Veľkou oporou sa jej stáva jej švagor, ktorý však žije

v zahraničí a nemôže im pomôcť ihneď. Chcela by si ale nájsť nový byt a tam s deťmi odísť.

Kazuistika č. 7

Meno: E.Š.

Vek: 42

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: Ženské

Rodinný stav počas výskumu: V rozvodovom konaní

Zaradenie: Zamestnaná

Počet detí: 4

Agresor: Domáce násilie bolo páchané: Partnerom, vek agresora 58 rokov

Incidenty: Spúšťač domáceho násillia: Narodenie dieťaťa s dawnovým syndrómom (DS)

Forma domáceho násillia: Fyzické násillie, psychické násillie

Deti: Boli deti svedkami násillia na Vás páchanom? Áno. Bolo na dieťati páchané domáce násillie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násillie? Po 10 rokoch Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Azylový dom. Bola privolaná polícia? Áno. Kto vyhľadal políciu? Žena. Bolo podané na násilníka trestné oznámenie? Áno. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násillia: Polícia, psychológ a psychiater, poradňa pre ženy a úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Nie. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Vlastný byt

Osobná anamnéza: Žena pochádza z úplnej rodiny. Rada spomína na svoje detstvo. Bola jedináčik rodičia sa jej naplno venovali. V škole patrila k priemerným žiačkam. Zdravotný stav je dobrý. Pôsobí strhano, unavene.

Rodinná anamnéza: Otec 73 ročný, dôchodca, prekonaný infarkt, matka 69-ročná, dôchodkyňa, je na vozíku, manžel 58-ročný, podnikateľ, je zdravý, syn 19-ročný, postihnutý DS, dcéra 17-ročná, je zdravá, študuje, dvojčiky 8-ročné zdravé.

Školská anamnéza: Mladá žena vyštudovala hotelovú akadémiu zakončené maturitnou skúškou. Výsledky dosahovali priemernú úroveň.

Sociálna anamnéza: Žena žila v partnerskom vzťahu s mužom v jeho byte, ktorý je starší od mladej ženy o 15 rokov. Nakoľko mladá žena sa musela starať o postihnuté dieťa, jej partner bol živiteľom domácnosti.

Vznik problému: Partner mladú ženu v stave agresie fyzicky a psychicky týral.

Opis prípadu: Žena E. Š. zavolať políciu, pretože manželovo správanie bolo pre ňu a pre deti neúnosné. Polícia však nič nevyriešila, pretože nenašli na žene žiadne rozsiahle poranenia a po prehliadke bytu povedali, že majú nadštandard. A tak sa žena rozhodla aj s deťmi utiecť, nakoniec sa uchýlili v azylovom dome.

Odborné správy a hodnotenia: K objasneniu prípadu boli prizvaní psychológia a psychiatri. Po čine poškodená utrpela traumu z psychického týrania. Psychológ odporučil návštevu poradne pre ženy, ktoré sa stali obeťami násillia. Páchateľ bol obvinený s trestného činu podľa § 199 Trestného zákona.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Obrovská trauma po fyzickom a psychickom týraní zanechala na mladej žene stopy nielen fyzické, ale predovšetkým psychické. Dočasne sa uchýlila v azylovom dome aj s deťmi.

Prognóza: Mladá žena spolupracuje s úradom práce sociálnych vecí a rodiny, lekármi a rodinou. Pravidelne navštevuje psychologickú poradňu. Postupne sa opäť začleňuje do spoločnosti.

Katamnéza: Ako samoživiteľke jej bol pridelený sociálny byt, o ktorý požiadala na miestnom úrade, kde býva so svojimi deťmi.

Účastníčka výskumu č. 8 – L. S.

L.S. bola 31-ročná žena. S mužom má dve deti, dcéru (8 rokov) a syna (5 rokov). S rodinou býva v dome. Ona sa odsťahovala za prácou ďaleko od svojej pôvodnej rodiny. Teda nemá rodinné zázemie, so svokrou sa snaží vychádzať, lebo jej pomáha so starostlivosťou o deti. Finančne je jej rodina zaistená. Manžel pracuje v tej istej firme ako pravá ruka riaditeľa. Na dovolenky cestuje rodina do hôr na lyže, k moru.

Aká forma násillia bola na Vás páchaná?

Z rozprávania mladej ženy možno konštatovať, že bola obeťou psychického a ekonomického násillia.

Ako dlho bolo násillie na Vás páchané? Počas rozhovoru s L.S. sme sa dozvedeli, že psychické násillie sa začalo prejavovať hneď po svadbe. Muž sa stretával s kamarátmi a obhajoval sa tým, že je iba jeho vecou, s kým sa stretáva a ako trávi svoj voľný čas. Má jej stačiť to, že nosí domov peniaze, i keď aj v tomto ju celkom silne obmedzoval s výhovorkou, že všetko venuje do bývania a že šetrí. Už vtedy si začala uvedomovať, že ju okrem finančného obmedzovania i ponižoval. Napríklad, keď mali ísť na úrad, ona sa obliekla a on jej na to povedal, že v takých handrách s ním nepôjde. Ale inokedy jej zase iné oblečenie zakazoval nosiť, pretože žiarlil. Časom, keď nastúpila do práce, tak ju začal i kontrolovať, s kým sa stretáva.

Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom?

Psychické násilie nebolo nikdy praktizované pred deťmi.

Aké stopy na Vás zanechalo násilie? Jednu dobu trpela až sociofóbiou, ktorá sa prejavovala zvracaním, žalúdočnými ťažkosťami vždy, keď mala ísť do práce či medzi ľuďmi. Žena si skoro vôbec neverí. Nemá sebavedomie, kvôli čomu už podstúpila i plastiku prs, tváre. Ďalej trpí ešte frustráciou, depresiami a migrénami.

Zdôverili ste sa niekomu o násilí, ktoré bolo na Vás páchané? L.S. sa zdôverila svojej rodine, ale tá sa od nej odvrátila pretože boli iného názoru.

Aké zariadenie poskytujúce pomoc a poradenstvo ste vyhľadali? Právne poradenstvo nakoľko podala žiadosť o rozvod a odsťahovala sa od svojho muža. Počas odlúčenia nadviazala nový vzťah, ale keď nato manžel prišiel, tak po všetkých naliehaniach vzťah ukončila.

Kazuistika č.8

Meno: L.S.

Vek: 35 rokov

Bydlisko: Bratislava

Pohlavie: Ženské

Rodinný stav počas výskumu: Vydaná

Zaradenie: Zamestnaná

Počet detí: 2

Agresor: Domáce násilie bolo páchané: Manželom, vek agresora 40

Incidenty: Spúšťač domáceho násilia: žiarlivosť, ponižovanie,

Forma domáceho násilia: Psychické násilie

Deti: Boli deti svedkami násilia na Vás páchanom? Nie. Bolo na deťoch páchané domáce násilie? Nie.

Pomoc: Po akej dobe ste začali riešiť domáce násilie? Po 3 rokoch. Akú pomoc ste vyhľadali v stave tesne po kríze? Rodina. Bola privolaná polícia? Nie. Na aké inštitúcie ste sa obrátili pri riešení domáceho násilia: Právne poradne. Boli ste s poskytnutými službami spokojná? Áno. Čo by Vám pomohlo pri riešení Vašej situácie? Podpora rodiny.

Osobná anamnéza: Žena pochádza z úplnej rodiny. Má staršieho brata, s ktorým si rozumie. Jej pôvodná rodina je úplná. Vyštudovala gymnázium, ďalej sa o štúdium aj keď mala nadanie, nepokúšala a išla hneď pracovať. V zamestnaní spoznala budúceho muža, vydatá je 10 rokov.

Rodinná anamnéza: Otec 62-ročný, matka 60-ročná, manžel 40-ročný, syn, dcéra, brat
Školská anamnéza: Vyštudovala gymnázium, ďalej sa o štúdium i napriek nadaniu nepokúšala a išla hneď pracovať.

Sociálna anamnéza: Býva v dome na okraji Bratislavy, odkiaľ musí všade dochádzať autom. Po svadbe ostala tehotná. Prvé dieťa bola dcéra. Žena mala jednu kamarátku, ktorú jej aj tak manžel zakázal.

Vznik problému: Manžel sa na žene dopúšťal ekonomického a psychického násillia.

Opis prípadu: Časom, keď nastúpila do práce, tak ju začal i kontrolovať, s kým sa stretáva. Vyčítal jej dokonca i kamarátku, ktorá jej bola vzorom, s ktorou si rozumela. Manželovi vadili i návštevy u jej rodičov, kam odmietal jazdiť, že tam nemá čo robiť, tak prečo tam vôbec idú. Tato situácia vygradovala do stavu, že podala žiadosť o rozvod a začali sa dohadovať na vysporiadaní majetku a na starostlivosti o deti.

Odborné správy a hodnotenia: Žena sa po návšteve poradne rozhodla podať žiadosť o rozvod. Ale po 6 mesiacoch odlúčenia dovolila manželovi, aby sa vrátil.

Dôsledky problému na život klientky a jej okolie: Vďaka jeho vplyvu má naďalej pocit nízkeho sebavedomia. Vôbec si neverí. Nemá odvahu si podať prihlášku na VŠ, i keď chcela vždy začať študovať. Uvedomuje si, že by štúdium nestíhala kvôli starostlivosti o deti a o domácnosť, pretože manžel na ne nemá čas. Tiež si myslí, že neustály stres z manželovej prítomnosti spôsobuje, že chudne a nemôže pribrať na váhe. Lucia manželovi umožnila návrat, napriek tomu, že jej v manželskej poradne, kde sa stretávali pri rozvodovom konaní, upozorňovali, až si dobre rozmyslí, či by bol vhodný návrat a nechať si tak i naďalej ubližovať.

Prognóza: L.S. manželovi umožnila návrat, napriek tomu že jej to v manželskej poradne neodporúčali.

Katamnéza: V súčasnosti možno čas ukáže, či urobila chybu, keď se rozhodla po naliehaní rodičov s manželom zostať, pretože nemala z ich strany podporu. Oni sa držia trendu, udržať deťom rodinu za každú cenu. Možno raz nájde toľko vnútornej sily, aby sa osamostatnila, znovu našla samu seba a svoju slobodu.

6.6. Komplexné zhodnotenie výsledkov výskumu, hypotéz a návrhy opatrení pre prax.

Z realizovaného výskumu vyplývajú nasledovné závery: Všetky účastníčky boli obeťami opakovaného domáceho násillia páchaného manželom. Formou násillia bolo väčšinou fyzické násillie a psychické násillie. Násillie trvalo vo väčšine prípadov aj niekoľko rokov. Všetky prípady skončili rozvodovým konaním a vo väčšine prišlo aj

k rozvodu. Týrané ženy najskôr vyhľadali lekársku starostlivosť, políciu a nakoniec mnohé z nich skončili v azylovom dome. Mnohé navštevujú rôzne krízové centrá na pomoc týraným ženám.

Zo stanovených hypotéz vyplýva:

Hypotéza č.1 sa nám nepotvrdila nakoľko síce pri piatich prípadoch z ôsmich bolo domáce násilie riešené až po rokoch, ale väčšinou išlo o dobu troch rokov, v dvoch prípadoch začali domáce násilie účastníčky riešiť ihneď. A takto by tom malo byť aj vo všetkých prípadoch. Pri domácom násilíi treba zakročiť okamžite, ale napriek tomu mnohé ženy dúfajú alebo čakajú na vhodnú príležitosť, ale tá nebude nikdy a násilie sa bude len stupňovať.

Hypotéza č.2 sa nám potvrdila, nakoľko všetky ženy boli v rozvodovom konaní ktoré bolo okrem jedného prípadu zakončené rozvodom. Jedna z účastníčok domáceho násilia sa nechala presvedčiť svojou rodinou aj napriek tomu, že agresor násilie vykonával aj naďalej. V tomto prípade išlo o psychické násilie.

Hypotéza č.3 sa nám taktiež potvrdila väčšine žien bolo poskytnuté sociálne bývanie. A o možnostiach bývania a pomoci krízových centier by mali byť ženy ešte viac informované, pretože mnohé ostávajú s agresorom z dôvodu že nemajú kam ísť či už s deťmi alebo samé.

Odporúčania pre prax:

- rozšíriť uplatňovanie vhodných nástrojov sociálnoprávnej ochrany v rámci sociálnej pomoci obetiam násilia,
- podporovať vytváranie špecializovanej siete krízových telefonických liniek, centier intervencie a poradenstva obetiam,
- doplniť systém vzdelávania u zainteresovaných profesií problematiku domáceho násilia,
- podporovať aktivity mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti eliminácie domáceho násilia,
- aktualizovať dokumenty týkajúce sa domáceho násilia (zákony, predpisy, vládne dokumenty...),
- pozornosť venovať informovanosti verejnosti o problematike domáceho násilia (násilie, šikana...), aby boli dostupné a obeť ich mohli využiť,
- zvýšenú pozornosť venovať preventívnym opatreniam.

Návrhy:

- Mnohostranná propagačná kampaň na zvyšovanie povedomia a zlepšenie porozumenia problematiky domáceho násilia.
- Vzdelávanie učiteľov a detí v problematike domáceho násilia.
- Úlohy publicity a médií v prevencii násilia v rodinách (vhodné články, relácie, programy).
- Zapojenie sa do Európskych kampaní zameraných proti násiliu v rodinách.
- Zlepšiť spoluprácu orgánov štátnych (úrady, prokuratúra, polícia) so samosprávnymi (obce, mestá) a neštátnymi (občianske združenia) v riešení problémov domáceho násilia.
- V polícii sa zamerať na vzdelávanie odborníkov zaoberajúcich sa problematikou domáceho násilia.
- Budovanie zariadení poskytujúcich ubytovanie a služby pre týraných členov rodiny.
- Skvalitniť systém štatistického výkazníctva v danej oblasti.
- Prijatť štátny dokument zameraný na prevenciu domáceho násilia.

Realizovanie navrhnutých opatrení v praxi by mohlo napomôcť v riešení prípadov domáceho násilia a tiež k zúženiu počtu týchto negatívnych prejavov:

ZÁVER

V teoretickej časti diplomovej práci sme sa zamerali na získanie potrebných odborných informácií o danom probléme. Medzi hlavné priority patrilo zistenie, akú pomoc prípadne, na aké organizácie sa môžu obrátiť napadnuté osoby. Téma domáce násilie sa dostáva za posledné roky čoraz viac do popredia. Možno je to zapríčinené aj tým, že v minulosti napadnuté osoby, vo väčšine prípadov ženy, mlčali, pretože sa hanbili, báli sa odsúdenia verejnosti, rodiny. A na druhej strane, súčasným problémom mladých rodín je fakt, že nepociťujú zodpovednosť za deti, za rodinu. Tie vzťahy sú natoľko rozvrátené, že k páchaniu násilia je už potom veľmi blízko. S pojmom násilie sa stretávame dennodenne či už v médiách, dennej tlači, v niektorých prípadoch na „vlastnej koži“, z toho dôvodu vzniká čoraz viac možností riešenia, rôznych inštitúcií poskytujúcich ochranu ohrozeným osobám. V trestnom zákone sú postihy za spáchanie trestných činov čoraz viac sankciované, postihované. V praktickej časti sa venujeme výskumu, ktorý sme realizovali pomocou rozhovoru s účastníkmi, na ktorých bolo násilie páchané. Z rozhovoru žien sme zistili, že nezáleží či žena pochádza z úplnej alebo neúplnej rodiny, na vzdelaní, na veku, na národnosti. Spúšťačom domáceho násilia môže byť hocičo. Vo väčšine prípadoch ide o sklamanie o osobné zlyhanie, a potom trpia najbližší. Agresori siahajú po návykových látkach, v dôsledku čoho sa nevedia kontrolovať. Príčinou býva tiež samotná psychika a vlastné komplexy si lieči formou zlosti. Prvým krokom pri predchádzaní vzniku násilia je rozhodnutie, že nebudeme akceptovať žiadnu formu násilia v rodine, bez ohľadu na to, kto ho spôsobuje, tiež na to, aké má k tomu „dôvody“. Musíme sa proti tomu postaviť, problém musíme uznať, informovať príslušné orgány, nikdy od neho neodvracať zrak, sledovať ho a nedovoliť, aby pokračoval, aby obeť násilia trpeli. Problematike domáceho násilia musia zodpovedajúcu pozornosť venovať naďalej aj príslušné orgány verejnej správy, štátne orgány, orgány samosprávy, polícia a tiež neštátne neziskové organizácie-občianske združenia. Zákony, ktoré chránia týraných v rodinách, má Slovensko nastavené dobre. Problém je ich aplikácia v praxi. Podľa aktivistov, ktorí sa venujú ľudským právam, upozorňujú, že svoje myslenie a postupy by mala zmeniť najmä polícia. Táto by mala týraným osobám viac veriť a prípady týrania dôsledne vyšetriť. Európska únia i Slovensko už odvieďli veľký kus práce, pokiaľ ide o legislatívu proti násiliu v rodinách a tiež v zavádzaní služieb na ochranu potencionálnych obetí násilia ako i pre podporu tých, ktorí ním trpia. Na zastavenie

násilia v rodinách treba však okrem zákonov a programov aj ešte niečo naviac, a to je postoj každého z nás.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých slovenských zdrojov

Ako v médiách citlivo informovať o násilí páchanom na ženách. 1. vyd. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2011. 63 s. ISBN 978-80-895-7101-7.

CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2005. *Rodové stereotypy a ich dôsledky. Ružový a modrý svet.* 2. vyd. Bratislava: Aspekt, 2005. 292 s. ISBN 80-85549-52-2.

GRÓFOVÁ, H. 2009. *Vybrané sociálno-patologické javy v spoločnosti.* 1. vyd. 124 s. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2009. 124 s. ISBN 978-80-89185-34-4.

HUČÍK, J. – HUČÍKOVÁ, A. 2009. *Kazuistika v sociálnej práci.* 1. vyd. Bratislava: VŠZaSB, 2009. 203 s. ISBN 978-80-8927166-5.

Konať proti násiliu na ženách. 3. vyd. Humenné: Občianske združenie Pro Familia, 2009. ISBN 978-80-967964-6-5.

ILLÁŠOVÁ, M. 2005. *Zákon o rodine (s dôvodovou správou, komentárom a judikatúrou). Vzory právnych podaní podľa nového zákona o rodine.* Bratislava: NOVÁ PRÁCA, 2005. 528 s. ISBN 80-88929-70-9.

LOVAŠ, L. 2010. *Agresia a násillie.* Bratislava: Ikar, 2010. 200 s. ISBN 978-80-551-1752-2.

OLÁH, M.–ROHÁČ, J. 2010. *Atribúty sociálnych služieb (Čo treba vedieť o sociálnych službách).* 1. vyd. Bratislava: VŠZaSP, 2010. 132 s. ISBN 978-80-89271-88-7.

ONDREJKOVIČ, P. 2009. *Sociálna patológia.* 3. vyd. Bratislava: VEDA, 2009. 577. ISBN 978-80-22410-74-8.

POLÁK, P. – KNÁPKOVÁ, D. – TÓTHOVÁ, M. 2013. *Repetitórium kriminológie.* 1. vyd. Bratislava: EUROKÓDEX a Paneurópska vysoká škola, 2013. 120 s. ISBN 978-80-8155-004-1.

SCHAVEL, M. – OLÁH, M. 2010. *Sociálne poradenstvo a komunikácia.* 4. vyd. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. 218 s. ISBN 80-8068-487-1.

SEJČOVÁ, Ľ. 2001. *Deti a mládež ako obeť násillia.* 1. vyd. Bratislava: ALBUM, 2001. 210 s. ISBN 80-968667-0-2.

Zoznam použitých českých zdrojov.

- BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
- CIMRMANNOVÁ, T. a kol. 2013. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. 200 s. ISBN 978-80-246-2205-7
- ČÍRTKOVÁ, L. 2008. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ŠEVČÍK, D. – ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 192 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. - ŽATECKÁ, E. – DÁVID, R. – KORNEL, M. 2011. *Právo proti domácímu násilí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 139 s. ISBN 978-80-7400-381-3.
- MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B. – POKORNÁ, D. - TOUFAROVÁ, M. 2008. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE, 2008. 160s. SN 978-80-86131-76-4.
- STŘÍLKOVÁ, P. – FRYŠTÁK, M. 2009. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1.vyd.Ostrava:KEY Publishing, 2009. 96 s. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2004. *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9.
- VÁGNEROVÁ, K. a kol. 2009. *Minimalizace šikany – praktické rady pro rodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 147 s. ISBN 978-80-7367-611.
- VLČEK, R. – HRUBEŠOVÁ, Z. 2006. *Sociálněprávní ochrana maloletých. Vybrané aspekty*. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko, EPOS, 2006. 256 s. ISBN 80-8057-675-0.

Zoznam použitých internetových zdrojov:

- [http://www.sspr.gov.sk/texty/File/výskum/2010/Holubova/Sprava násilie.pdf](http://www.sspr.gov.sk/texty/File/vyskum/2010/Holubova/Sprava%20nasilie.pdf)
- <http://www.gender.gov.sk/index.php?id=873>
- <http://www.domacenasilie.info/>.
- http://www.avonprotidomacemunasiliiu.sk/index.php?www=sp_detail&id=3&navigation_id=5
- <http://najmama.aktuality.sk/clanok/222484/domace-nasilie-co-sntym/>
- <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&vid=149,www.piatazena.sk>

Zoznam použitých ostatných zdrojov:

- Ústava SR z.č. 460/1992 Z.z.
- Z.č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok

Z.č. 36/2005 Z.z. O rodine

Z.č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

Z.č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

Z.č. 583/2008 Z.z. O prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti

Z.č. 372/1990 Zb. O priestupkoch

Z.č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

Z.č. 305/2005 Zb. O sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele

ZOZNAM SKRATIEK

SMS	–	Textová správa v mobile
CAN	–	Child abuse and Neglect Syndrome
EAN	–	Elder abuse and Neglect
OSN	–	Organizácia spojených národov
MVO	–	Mimovládne organizácie
WHO	–	World health organization
FGM	–	Female genital mutilation
FO	–	Fyzická osoba
TZ	–	Trestný zákon
SNR	–	Slovenská Národná Rada
EÚ	–	Európska Únia
OZ	–	Občiansky zákonník
DS	–	Dawnov syndróm
SKC	-	Slovenské krízove centrum

ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV A TABULIEK

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1. Prehľad o vekovej štruktúre prieskumnej vzorky.....	53
Tabuľka č. 2. Prehľad najvyššieho dokončeného vzdelania skúmanej vzorky.....	53
Tabuľka č. 3. Rodinný stav žien podľa veku v čase prieskumu.....	54

Zoznam obrázkov

Obrázok č. 1. Žena so strachom v kúte	57
Obrázok č. 2. Násilie páchané na deťoch.....	68
Obrázok č. 3. Ženu obťažuje opitý muž.....	71

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A Zoznam neštátnych neziskových organizácií.....	I
---	----------

Zoznam neštátnych neziskových organizácií

Áno pre život – nezisková organizácia poskytujúca všeobecné prospešné služby

Adresa: ul. Farská 543/2, 013 13 Rajecké Teplice

Telefón/fax: +42141/54 94 950

Email: apz@nexta.sk

Číslo účtu: 042 133 9803/0900

Riaditeľka: Mgr. Anna Verešová

Predsedačka správnej rady: RNDr. Ing. Marcela Dobešová

Web: anoprezivot.sk

PRO FAMILIA – občianske združenie

Adresa: ul. Sokolovská 2/A, 066 01 Humenné

Telefón: 057 / 775 44 17

Email: profamilia@profamilia.sk

Číslo účtu: 2660550031/1100

Web: www.profamilia.sk

OBČIANSKE ZDRUŽENIE ŽENY KYSÚC o.z. - pomoc týraným ženám, sociálne a psychologické poradenstvo.

Adresa: ul. Slobody 43, 022 01 Čadca

Telefón: 041 / 432 12 53

E-mail: zeny_kysuc@nexta.sk

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Katarína Lopašková

Odbor: Európske hospodársko právne štúdia

Forma štúdia: Kombinovaná

Názov práce: Násilie v rodine a jeho právna úprava na Slovensku

Rok: 2014

Počet strán textu bez príloh: 75

Celkový počet strán príloh: 1

Počet titulov slovenských zdrojov: 12

Počet titulov českých zdrojov: 10

Počet internetových zdrojov: 6

Počet ostatných zdrojov: 9

Vedúci práce: Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.